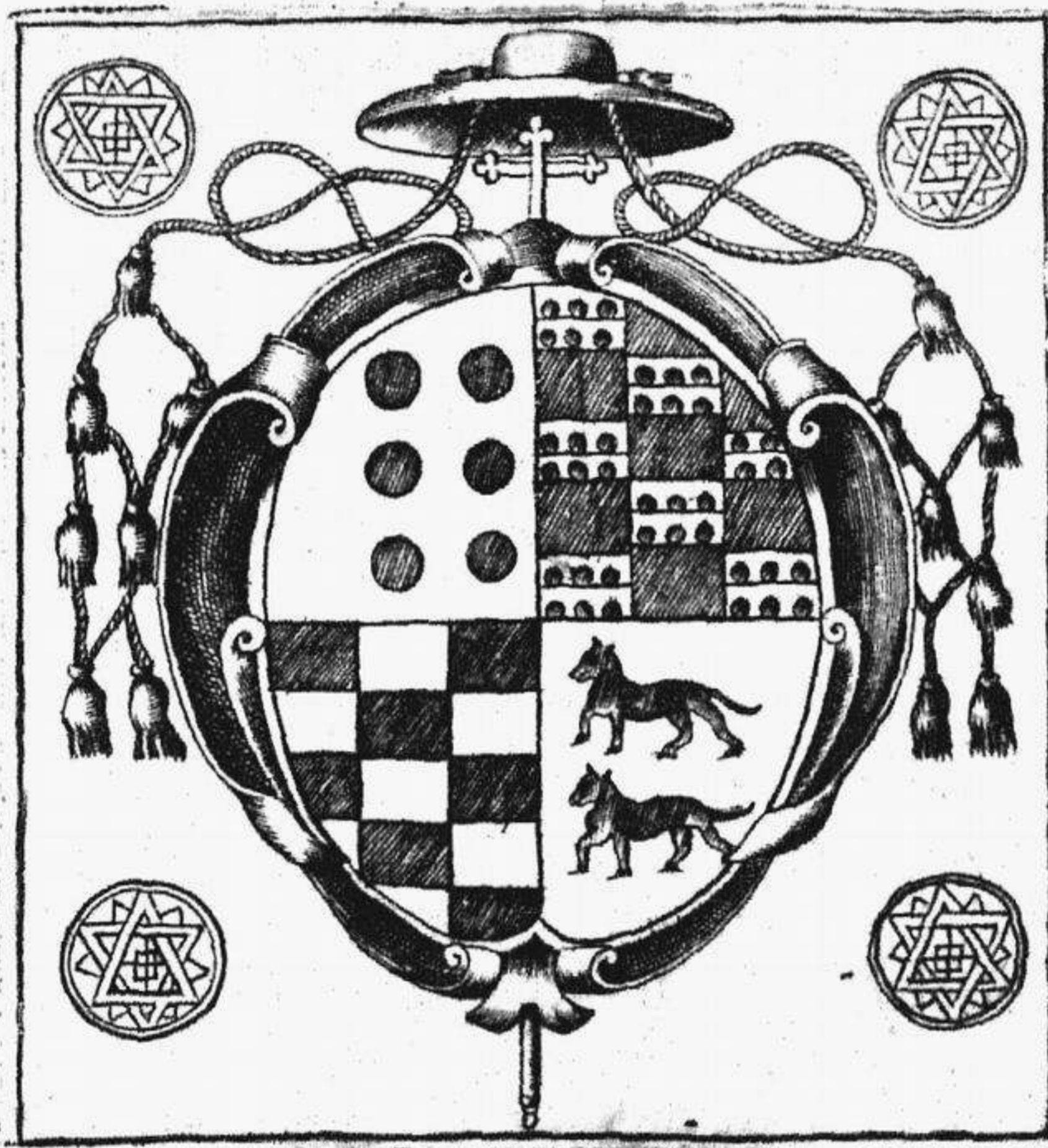

EXERCITATIO XXVIII.

RELIGIOSISSIMO.

PISSIMO QVE VIRO; GE-
nerosissimoq; Domino meo, Domino Petro
à Castro, & Quiñones, Hispalitano
Archiepiscopo.

AUCTORE DOCTORE IOANNE DE LVNA VEGA
Marcenensi, olim academia Hispalensis rei Medicæ primario pro-
fessore, præclarissimæque suæ dominationis
à cubiculo Medico.

• Hispali exudebat Ioannes Leonius. Anno 1611.

Faint, illegible text or markings in the upper right quadrant.

Faint, illegible text or markings at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

RELIGIOSISSIMO, PISSIMO
 moq; viro, Generosissimoq; Domino
 suo, Domino Petro de Castro, ac Quiñones, diuina,
 miseratione Archiepiscopo Hispalitano, &c. Doctor
 Ioannes de Luna Vega suus à cubiculo Medi-
 cus bonam valetudinem, æternamq;
 foelicitatem impertitur.

DLV RIMVM, FAVSTO TVO
 ad nos aduentu, diu, multumq; sum-
 mis præcibus à cœlo sic ex postulato
 (Christianorum excellum columen)
 tota Hispalensis Sancta Ecclesia, vni-
 uersaq; Diocesis exultauit, ad eòq; vt
 breui tempore, & papyro referri non possit. Primum
 primogeneum clerũ gaudet fama est enim, quod post
 Diui illius Isidori, Doctoris maximi prædecessoris tui
 tempora, nunquam sic gubernandum, nec tanti antea
 factum, nec postea colendum fore, omnis deinde reli-
 gio congratulatur, ciuitasq; in vniuersum, vox populi,
 vox dei sic suscipit, admiraturq;. Nulla tandem est ho-
 minum memoria, quæ tale tantum, tãq; generale gau-
 diũ obseruauerit. Vndè, & præfagire licet, in dies ma-
 gis, ac magis futurum, quum præcipuè illum dominũ,
 iudicemq; exposcerent, qui simul & faceret, & præci-
 peret. Verum enim vero, quamvis religiosi viri sit, suis
 laudibus grauari, in domino obsecro, patiatur clarissi-
 ma dominatio. Vt verissima pauca, maximaq; quædã
 attingam, vnicam virtutem, iustitiãq; nudam te ada-
 mare, cætera omnia spernere. Nee vero silentio inuol-
 uam, te cunctos officiũ tuum implorãtes libentissime

⁴
fufcipere, atque admodum attentè audire, nulli non
subuenis, folaris, omnibusq; eft omnis, ò quam mul-
torum iudicio zelus domus Dei in te femper splēdet:
meo tamen infirmo, in vtensilibus (fi per dignitatem
liceret) cum humillimo Diuo Francisco contenderes;
ficq; cum magno Dominico multum paupertatem vo-
luntariam diligis, cum matris Ecclesiæ Sāctæ Docto-
ribus indefesse legis, & laboras, vigilantem nescio quē
tecum conferam, deniq;, ne in laudum tuarum tanto
Occeano obruar, Deum optimum maximum omnipo-
tentemq; cum vniuersa ciuitate populoq; exoro, vt
huic ouili per in numeros annos albo lapillo numeran-
dos, sis pastor superstes, pater amantissimus, domesti-
corum solatium, pauperum auxilium, vnicumque stu-
diosis refugium, totiusq; orbis christicolis exem-
plum, Hispanorum sol refulgens, atque
ecclesiasticorum principium specu-
lum splendidissimum.

(*)

5

AD CANDIDOS LECTORES
MEDICOS.

DVPLEX (vt plurimum) est conditio illorum virorū, qui momis obscuris detractoribusq; caninis contēptis, suis lucubrationibus generi humano prodesse exoptant. Quidam enim (quāvis omnes à præceptoribus librisq; initium sumant) in eorundem vestigijs insistentes, exponunt dictiones dubias, arctas ampliare student, ijsq;, quæ vetustiores invenerūt, nec absolvere potuerunt, aliquid addere conantur, sed vtcumq; recedat, laudandi horum conatus si in magnis voluisse fat est. Præsertim ob id, quod tales arrogantiam non subolent. Alios videas, qui statim in magistros recalcitrēt libros oderint, qui an invidia. l. ambitionis causa suis parētibus maledixerint, nescimus, scimus tamē, **Auerroum** acutissimum **Aristotelis** cōmentatorem, medicum paruum, medicorum maiorum aculeū, mordicando nullam vtilitatem ægrotātibus attulisse, atq; miseris medicis affeclis incommodum non spernēdū (dum ille, & illi oleum, & operam male per diderint) & irrecuperabilia dāmna fecisse. **Alexāder Trallianus** etiam **Galeno** ingratus, à quo cum recedere vult, statim titubat, errat, atq; a methodus repperitur, quid cum tot verbis, serium supra patres medicos, vtileue attulit? Quid noui, firmiq; **Argenterius**? quem fructum lectori? forsitam quem **Martinus** ille execrabilis **Lutherus**, piæ, Christianæq; religioni. Nisi magis placeat **Doctor Ludouicus Collado**, qui in sua **Isagoge** existimat, **Argenteriū** suis illis tricis nos in **Galeni**

doctrina attentiores reddidisse. Huius tumidi genii auctores, vel se ab incunabulis magnos indicant, seu scientiam habere infusam credunt, quos deceret cogitare, Deum optimum maximūq; summa, prouidissimāq; sapientia, gigantes in scientijs quosdam creasse, nō verò casu sic cecidisse insignissimos, clarissimosq; heroes veluti Hippocratem, & Galenum in arte Appollinea, qui è mēbranis, chartisq; seruata, obseruataq; remedia & præcepta in artem ab orbis primordijs redegere. Hos venerari oportet, hos ducēs sequi in laureolis jubemur, horum licere expositionē aggredi ex Pontificia, Regiaq; facultate gradus sonant. Primæ classis, paruitatem nostram agnoscētes à primis annis fuimus, sic largiēte diuina misericordia, maiorem rei, studiiq; medici partem in colendo Galeno insumpsimus. Ex eo prædicimus, agnoscimus, ac curamus quæ iam diu interpretamur, quiq; nunquā excidit ab ore, miserorum illorum vicem dolentes, non attendunt iū patris sapientiam Iesum Christū sæpe numero in Euāgelio Prophetarum, Dauidisq; testimonia, locaq; alia sacri veteris testamēti citasse similiterq; sanctissimū, Doctissimūq; Paulum, Diuumq; Thomā patrum, atq; vtriusq; testamenti doctrina suas partes ditasse, iuris pontificij, regiiq; auctores suos, Philosophus, Methaphisicus, logicusq; Aristotelem citāt, miseris nonnullis huius temporis medicis auctores citare, de decus putatur, quam ob causam, ipsi sciunt. Deniq; cū Hippocrates, & Galenus expurgationes non aliter quā coctā turgenteq; materia fieri docuerint, non defuerunt tamen quidam medici, qui quibusdam exceptionibus, prædictos viros prodiderunt, & mille millia hominum intempestiuis expurgationibus perdiderunt, hoc dolore cōmoti (hodie enim est assidua Hispali hæc praxis)

xis) in palestram descendimus, hocq; est nostrum assumptum, auctorum fundamenta subvertere, rationes invalidare, furtaq; detegere, suoq; pristino nitore veterem, veramq; expurgationis occasionem restituere, auctoritatibus firmissimis, præceptis, concludentibusq; rationibus confirmare. Quibus sic editis, adolescentiores instruentur, seniores quiddam nullam excusationem habebunt, faxit tamen Iesus, vt & animum, & probationes, non auctorem inspiciant, vt sic melius has corrigant; & si non rem, desiderium (quo ducimur vt melius proximis inserviamus) respiciant. Deniq; hoc vnum perpendant, quod alias sensibus ipsis repugnat, in venosi generis affectibus, venisq; repletis, nisi venæ sectione adhibita, exonerataq; natura patētioribusq; vijs redditis, ingressus medicinis expurgantibus, humoribusq; educendis regressus pateat, purgātia pharmaca nihil, quod in cōmodum utilitatem ve ægrotantis cedat allatura. Sed contra noxas inemendabiles, quo in remedio, haud quaquam Hippocrati obsequitur consulenti, *Ad id studendum. morbis. vt prosint, saltem non noceant.*

QV AE, præsertim in hac vigesima octava exercitatione suis assertionibus distincta, continentur latius, hic in epilogo.

I N F E B R I V M putridarum principiis; crudaque materia, nullam esse urgentiam, vel vergentiam, quæ medicum artis medicæ, methodiq; peritum ad purgandum alliciant, multoq; minus locum affectum, modo ne reuulsionis gratia. Non maligna, vel pestilens febris (nisi materia turgeat) purgationem initio vquam indicarunt; quæ, quoad prouisoriam medellam
atti-

attinent, aliarum putridarum regulis gaudent. Quid-
quid optime de re medica meritus, & ætate sua ante-
signanus Manardus Ferrariensis insudauerit. In cuius
verba Florentissimi Hispani professores (præceptores
liceat dicere nostros) Doctor Mena Complutensis, &
Salmanticensis Brauo Iurarunt.

DE O fauente (ne molesti simus eadem bis repe-
tendo) ad hujus exercitationis calcem, aliorum
obiectionibus, præcipueq; Manardi pro nostra virili
satisfiet, impræsentiarum enim libet à veritatis cor-
roboracione, seu probatione, initium sumere, sic pri-
ma stabilita assertione.

Assertio. 1 **H**IPPOCRATES *cocta, non cruda: neq; in principijs*
(nisi turgerent) medicabatur. Id ipsum rationales, natura-
lesq; medici præstare tenentur. Qui in acutorum initiis (cū ma-
xima vrgentia) venas scindere præcipiunt, multis exposcentibus
aliis scopis venæ sectionem, quos veri discipuli Galeni assecuntur.
Nam Menodoti empirici sequaces syndromen plethoricam qua-
ritant.

QUOD QVE satis decantata vrgentia à multis
auctoribus procul semper fuerit à mente Hippo-
cratis qui omnes primus scopos inuenit (quibus attē-
dendum est) docuit. *1. bonus senex illo oraculo, scri-*
bens. A Concocta medicari, atque mouere, non cruda, neque
principijs, nisi turgeant. Sed vt in plurimum, in principiis
febrium humoralium, sine turgentia, cruda est mate-
ria, Plurima enim non turgent. Igitur in illis, in principio-
q; , non licet expurgatione vti, cum quanta volueri-
tis vrgentia.

Rursusq; , tātæ molis erat istud præceptū. **B** *In acutis*
passio-

A
1. apb. 22

B
34

passionibus raro in principiis, medicinis purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione faciendum: In enarratione Pergamenus annotat. In acutis vero cum turgent etiam possumus ab initio uti medicamentis purgantibus, & hoc ipsum cum multa cautione, & præmeditatione facere, siue enim per hoc verbum, diligentum intelligat examinationem siue ægroti præparamentum, siue recti iudicii expectationem, siue horum aliquid, siue omnia unius vocabuli significatione comprehendantur, quantum hujusmodi vereatur purgationes manifestat. En amici, Galenum solos turgentes excipientem.

3. Ultimoq; , pressius adhuc Hippocrates. *C* Quicumque à febris fortibus corripuntur, his medicamenta purgatoria dare, non oportet, donec remiserit febris, sin minus, saltem, non intra quatuordecim dies.

C
Lib. de expurganti. medicam. c. 14.

Sed aduersus, suis urgentis, expurgantes, ratione sic in surgendum.

1. Quicumq; in febrium putridarum initiis, humores versus focum putredinis, partesq; male affectas conuocant, ii exitialiter expurgant, sed purgantes ob urgentiam, sic segerunt, igitur ipsi exitialiter purgant, maior ab Hippocrate emanauit docente, oppositum esse faciendum sic. *D* Reuellendum, quam longissimè, a tentata fluxione parte, quod superfluit, redundatq; nequaquam ad ipsam trahendum, quam sic illustrat Galenus. *E* Non enim ratio solum, verum etiam usus ipse indicat, aliam alii parti euacuationem congruere, si quidem ex iis, quibus oculi tentari pblegmone ceperant, nonnullos sola purgatione per ^{alium}, vno die sanatos vidisti, quam rem si quis facere in jecinore, cum pblegmone laborare incipit, tentet, maximam excipit ab ipse pblegmone. Minor fere est euidentis, doceturq; à Galeno dicente. Et *F* quidem purgatio hæc praua fiet, cum calor ambientis acris in partem trahat extrinsecam, contrariam ei ad quam medicina ducit humores. Quod vero non modo in intermittentibus (ut

D
Lib. de humoribus.
E
Lib. 13. met. c. 11.

F
4. apbo. co. 5.

B nuper

G
1. epid. 1.
9.

H
1. 2. 20.
I
1. prog.
c. 12.

unper typis dedimus) sed & in continuis circa ventrē, foci seu mine ~~ar~~ putredinis sint, palsim, legimus apud Galenum sic fancientem. *G* Neque enim in quibuslibet collectus corpore partibus humor hic febrem efficit ardentem, verū circa ventriculum magis, & huius præcipuè os, circaq; iecinoris partem sinam, inferiusq;. *H* Etenim per febres ardentes in venis abundat præcipuè jecoris, & ventris. Hactenus Galenus, sicq; bonus senex statuebat. *I* Hippochondria saluberrima sunt, si dolore vacunt, si mollia, & equalia sunt dextra, ac sinistra parte, & c. Et vtinam hæc Hippocratis cōsilia, præceptaq; tempore iam exoleta, & curam circa Hippochondria ægrotantium attingenda, in actum practicum omnes reducamus, nam in iis fomites malorū (vt in plurimum) resident, igitur bene sequitur, purgatores in principiis febrium putridarum non tollere, sed augere ipsas, & in vitæ discrimen, ægrotantes conjicere.

K
4. acut.
21.

2. Ex præcepto perpetuo, semperq; obseruando, videlicet, primo auferendam plenitudinem, vel mediocritatem, quantitatem ve, antea quam ad alia descendamus, nam alias, colliquatis humoribus, augentur affectus. Argumentum est in hunc modum, quando in alicujus affectus curatione, venæ sectione, & expurgatione est opus, à sanguinis missione est curatio inchoanda, sed in febrium putridarum curatione, cum maxima vrgentia, vtroq; auxilio est opus, igitur in curatione putridarum, necessariò à venæ sectione est inchoandum, maior dignitas est apud Hippocratem sic scribentem. *K* Nam venæ sectio in iis præferenda venit, deinde clysmis est opus, si vehemens. & magnus fuerit morbus, si verò non, & postea medicamentis opus sit, sane id post sanguinis missionē, securè, & mediocriter porrigendum. Hæc auctor ille. Quā obrem Galenus tum in expositione ait idem; apertius vniuer-

vniuersaliusq; sic explicat, *L* Quod si utroq; auxilio homo indigeat, à venæ sectione incipiendum esse patet, Minor etiam manifestè constat. *M* Sauberrimum si quidem est, in febribus venam incidere, non in continentibus modo verum etiam in aliis omnibus, quas putrescens humor concitat, leuata nãq; quæ corpus nostrum regit natura exonerataq; ab ea, qua veluti sarcina premebatur, haud ægrè quod reliquum est vincet itaq; proprii numeris haud obrita & concoquet, quod concoqui potest, & excernet, quod potest excerni. Hactenus Galenus, igitur à venæ sectione non ab expurgatione est initium faciendum, & quo tempore est facienda venæ sectio? nã in statu, & declinatione?

3. Post innumeras controuersias, sancitum iam est. *N* Humor attractiones, substantiarum fieri similitudine, similitudinemq; utrisq; esse substantiis, eius videlicet, quod purgat, & ejus quod purgatur. Ex quo arg. sic, quando in attrahendis humoribus non repperitur talis similitudo, nec attractio, nec purgatio foelix fiet, sed in morbi principio tempore videlicet cruditatis, implicat cõtrarietatem talis similitudo, igitur in morborum principiis, cum vrgentia in foelix, in faustaq; accidet expurgatio, maior ex principio phisico, medicoq; probatur Aristotelis, sic docentis. *O* Inter agens & patiens consensum esse debere quendam. Galeni verò suscipiētis, dicentisq;. *P* Nulla siquidem causarum sine patientis aptitudine agere potest. Minor est scholæ medicæ asserentis. *Q* Per cruditatem, humores dispares, dissidentes, ve in principiis, postea procedente morbo, atque accedente coctione assimilari. Sicque explicatur famosum illud. *R* Cocta, Hippocratis, Igitur non potest fieri actio, attractio videlicet, ob ineptam materiam, neque dispositam.

4. Ex principio irrefragabili, præparationis viarum, (quod deuorare voluit, sicut & alia multa. Manardus)

L
6. epid.
M

N
3. de simp
medi fa-
cul. c. 25.

O
Axioma.
2. phisic.
P
1. de deff.
feb.

Q
Fallopian.
& omnes.

R
2. aph. 22

S
8. apb. 24

adeò. *Vt adversus Galeni mentem in humoribus turgentibus, purgatione inquam in iis facienda, S Non ultra secundum diem medicum arripientem occasionem propinandi melicratum, laudet Galenus. Sicq; arg. Ad hoc vt corpora purgentur, debent primò fluida fieri, sed in principiis morborū nequeunt esse fluida, igitur in principiis morborum non possunt purgari, maior est maius præceptū apud Hippocratem dicentem. T Corpora cum quispiam purgare vo-*

T
2. apb. 9.
2x. & cō.

luerit, primò oportet fluida facere. Et Galeno exponente. Erit autem fluidum corpus, vt diximus, omnibus meatibus rescratis humoribus vero incisis absterfis, atq; extenuatis, si quis fuerit in corpore humor crassus, ac glutinosus. Minor vero cōstat, tum quia in principio plena sunt corpora, sicque in non tempore non potuit fieri actio, præparatio videlicet, sine qua facile sequitur, non posse celebrari expurgationem, ad quam præter alia multa. V Natura expellens, & viarum dispositio exigitur. Quorum vtrumq; in initiis desideratur.

V
1. apb. 22
60.

X
Hippocra
tes lib. de
Ulceribus.

5. Interrogaremus re vera bonos senes, si viuerent, quem usum **X** ex tribus assignatis purgationi ab Hippocrate, huic suæ vrgentiæ illi assignarēt? Sin minus dicant affectæ? Nam (ignoscant manes) in hoc auxilio instituendo claudicant, solo purgationis nomine in medium adducto. Ad rem, nō possunt reuellerere ex supra probatis, quia ad affectas partes nocentes humores reuocant nec deriuationis gratia. **Y** Si quidem deriuationis præceptum, in morborum incrementis locum habere, satis, superq; ex Galeno. Iam probauimus, ac proinde expurgatio illa manifestè saltim, cocta materia iubenda est, at illi pœnitus materiam crudam purgant, igitur nec reuulsionis, nec deriuationis gratia, super est, euacuationis gratia fateri, non enim sunt plures purgandi modi, ritè loquendo. **Z** At cum isthac euacuatio secundum

Y
4. met. c. 6

Z
Axioma.

artes

artis regulas præstanda sit, declinante iam morbo. Aut in veram sententiam descenderent nobiscum pallinodiâq; recantarent.

Vel vt senes exercitatissimi ad suam se experientiam, tanquã ad sacram anchorã reciperent, de qua postea.

6. Si ob aliquam rationem esset dimittenda venæ sectio in principio, maximè ob multitudinem crudorũ (sic etenim innuunt, & cum crudis vrgentes humores permiscet confunduntq;) sed ob hanc rarionem non est dimittenda, igitur prorsus ab errant, maior est illorum fundamentum, minorem docuit Galenus, scribens. *A* Quibus ambobus scopis præsentibus, constat, vt ante diximus, nullam esse crudorum succorum tantam, talemq; plenitudinem, quæ hoc inhibere auxilium possit. Hæc Galenus, si igitur est virium robur ad expurgandum, erit procul dubio ad phlebotomiam, tempore priorem, ac proinde iurepotiorem.

Avicenna

A
Li. de sag.
miss. c. 13.

7. Veniamus ad indicationes hæ etenim sunt methaphisicæ medicorũ, sine quibus nihil arridet videamus q; ad Galeni mentẽ, quomodo species affectus remedii speciẽ exposeat, ait enim grauisissimus vir. *B* Quod genus indicat, id & quantitatem, & qualitatem indicare, necesse est. Nam sine differentia vnum quodq; indicans, rei postulata genus indicat, sed differentiam accipiens, ipso genere differens indicat. Hactenus Galenus, docens. Vg. à repletionem, seu multitudine in genere indicari euacuationem in genere, vndè ab eadem repletionem, addita differentia, sumenda species euacuationis, sanguinis missio, vel expurgatio, tunc sic, sed in febribus putridis, quantũvis vrgentibus, initio non indicatur expurgatio, sed sanguinis missio, igitur purgatores vrgentiæ toto cælo alberrant, maior est principium indemonstrabile, minor patet, quoniam in principio morbi est peccatum.

B
Lib. de optima secta
Thrasylb.
c. 45.

C
Definitio
venæ sec-
tionis.

omnium humorū æqualiter ex definitione tali. *C* Sanguinis missio est euacuatio omnium humorum æqualiter, purgatio vero vnum eligit secundum naturam humoris peccantis. Igitur in principio, atq; æquali omnium humorum peccato, specifica debetur venæ scissio in principio, & in incremento etiam nõnunquam, vbi & est abundantia, & nõ dum humor insigniter mutatas, atq; hæc sint pro multis aliis, in eos, qui artis præceptorū experites, omniaq; passim violantes sub prætextu vrgentiæ, in manticam posteriorē libros rejiciunt, ad vrgentiæ fautores gradum faciamus.

D *E* humorum vrgentia, siue inclinatione ad aliquem partem non ita res habet, sicut vulgo medicorum putatur nam vrgentes humores in principio potius venis scissis educuntur.

Neque immerito, quum, quidquid præter naturam est, atq; venæ sectionem exoptulans, sui ablationem secundum rectitudinem, seruata cõmunionem vasorum indicat, quod si vera excussimus probantes. *Venæ sectionis præcipuam occasionem, morborum principiis inesse.* Atque ex omnium medicorum suffragio, facile etiã elicitur.

D
Exerc. 22
assert. 1.

D *Vrgentiã in principiis, sape sæpius venæ sectionẽ exposcere.* Et ratio astipulatur, cum non præparatione vocata indigeat. Sicuti expurgatio, neq; ad phlebotomiã præstolanda est humorum coctio, verissima est assertio, nihilominus probanda, namq; in vrgentia venæ sectio, aliis noua; nonnullis duriuscula forsità apparebit. Nõ tamen est, re vera, seniorum monumenta euoluẽtibus. Atq; vt moris est, ad fontem recurrere, apud Hippocratem in pleuritide, veluti in exemplo legistis, & si legistis modo perpendite. **E** *Si vero ad clauiculam dolor per- tegerit, aut molesta sit. l. brachio. l. mammae l. partibus septo transuerso superioribus grauitas, internam cubiti venam secare expedir.*

E
B. acut. 10

expedit. Neque ut copiose sanguis detrabatur, est cunctandum. In quorum enarratione Galenus ab Hippocratis secretis, docet. Pro eorum, qui inflammationem pariunt humorum vergentia inclinationeq; , vacationes facit Hippocrates. Nempe quod dicitur, quo natura vergit, eò ducere, id verissimū existit, contingit autem interdum id, ob differentiam partium eius, quæ costas succingit membranæ. Nempe superiores ipsius partes, cum inflammantur ad humerum, brachiumq; , & mammam condolentiam extendunt, cum igitur superiorum condolentia signum fecerit, venam in cubito secare eam, expedit, quæ sanguinem ab affectu parte, & magis, & velocius tum reuellere, tū vacuare possit. Hactenus sapientissimus commentator, qui in utilissima enarratione est totus, in hac vnica veritate demonstranda, atq; venæ cauæ diuarcationem describit, ut hoc vnum concludat, atq; oculis exponat, quantum, quamq; præsentaneum præsidium afferat phlebotomia effatu digna, elatere affecto celebrata in pleuciticis, & quibusvis magnis inflammationibus (In F quibus videlicet iuxta sectam venam, ut idem animadvertit, phlegmone est ingens) non sic ex opposito. Sicq; iterum piū, ingenuūq; medicū iterūq; monemus, ut poenitius inspicat, quam longè ab Hippocratis, Galeniq; mente experientia, rationeq; distet, quisquis ille fuerit Auicennas, in sola pleuritide distantissimas venas cōmendās, cum è conuerso artis medicæ parentes proximas discendas doceant, atq; humoris inclinationem seu vergentiam pro scopo eligant, deniq; videant, vtrum humorum vergentia sit in oppositum dolenti latus, brachium, clauiculam, &c. Sed annis præteritis nos veritatem scholæ græcæ, satis superq; G probasse, est certum, atq; impræsentiarium, in re adeo utili; hæc meminisse oportuit, ex quibus palam fit, reuulsionem ad distantissima, in dantibus inducias morbis, atq; vnus præcau-

F
Lib. de sã
gui. miss.
c. 14.

G
Discur. 1.
c. 2.

H
6.aph.22

præcautionis causa jubendâ, neq; alitet citra vitæ gra
uediscrimen, ad institutum iterum. Hoc ipsum præ
ceptum in pleuritide, ad sententiam aphoristicâ redu
xit, atq; vniuersale theorema facit, vbi inquit. *H Quæ
cumq; rupta* (pro rupta, dolores, legit in cōmentario Ga
lenus) *ex dorso ad cubitum descendunt, venæ sectio soluit.* In
cuius enarratione, ad mentem boni senis, sic idem ex
plicat. *Quem excipere oportet* (videlicet humorem) *atq;
euacuare per venæ in cubito existentis sectionem, quando huc ap
paret fluens, est enim præceptum, secundum quod humores repunt,
facere euacuationes, idemq; significant verba hæc, eò ducendum
est, quò repunt per loca opportuna.* Hactenus Galenus, in
testem adducens eundem auctorem in libro de humo
ribus, circa principium.

6. epid. 2.
39.

Obseruator Hippocrates, nequaquam vnico crure
vtens, memoriæ mandauit. *I Reuellere, si quo nõ oportet,
vergat, sin autem, quò oportet aperire, quemadmodum singula
vergant.* Sic isthæc enucleat Pergamenus. *Alias & di
dicisti, ducenda plane esse, quò vergunt per cōuenientes regiones,
auertenda autem, atq; reuellenda, quæ non benè vergunt.* *aperire
autem dixit, non vt in abcessibus dicere, consueuimus, pro eo quod
est scalpro dividere, sed in communiori significato accipitur, sub
quo, & recludere cōtinetur, & venas nobis in mariscis & venas
nasi, atq; vteri, cum per hæc itinera euacuamus.* Quid plura?
id ipsum sonant celeberrima, vtilissimâq; consilia se
quentia. *K Itaque, si tempore mittendi sanguinis, menses mo
ueri contigerit, aut etiam hæmorrhoids aliqua sit reclusa, si inspe
ctus fluentis impetus satis fore videbatur, qui solus, quod requiris
vacuet, naturæ rem omnem permittes; sin minus, tantum ipse de
trahis, quoad ex conjunctis ambobus perficiatur, quod postulas,
hæc cum Hippocrate Galenus.*

K
9. meth.
6.5.

Quumq; dies dum doceat, hic nobis vltro sese ob
tulit quæstio, difficultasq; , quæ quôdâ mentes medi
corum

corum maioris famæ, diu, multūq; vexauit, qui inqui-
rebant. Vbi nam multo posteriores Galeno medici, ma-
iores in quā nobis auctores, venæ sectionem in carbū-
culis, & bubonibus pestiferis celebrem, ex partibus cō-
stituerint coniunctis, in quibusq; præceptis fundau-
erint, secundū indicationē ex ipsius rei natura petitā?
cuius etiam, in vigesima septima exercitatione me-
minimus. Quæstio sanè per difficilis fuit, aqua cum
se se extricare conarentur ingeniosè profectò. *Phlebo-
tomiam illam, reuulsionem ab interioribus ad exteriora esse, pro-
bare intendebant, atque typis ediderunt.* Quibus tunc resti-
timus, vt ibi videre *L* licet. Neq; enim vnquam talis
reuulsio arridere potuit, sicq; quamvis exoptaremus,
assentiri nō potuimus, modoq; firmiter (vt antea in præ-
dicto loco cunctāter, & tentādo dixeramus) *asserimus,*
posteriores innuisse venæ sectiones in pestilentibus carbunculis,
bubonibusq; , ex partibus coniunctis in vergentia constituendas.
Atq; nimirum, Hippocratem, & Galenū nostri maio-
res imitabantur, in iis, quæ venè vergere, animadvertē-
bant, à quibus à manu in manum (vt dicitur) vsque ad
nostra tēpora, salutaris praxis peruenit, cum bona ve-
nia tamē Pauli ægineta (quem maximopere miramur)
de bubone pestifero dicentis. *M At si corpus vniuersum*
succis æquabiliter redundet, prius ipsum vacuare conuenit. Hæc
ille (sed quandoq; bonus dormitat Homerus) quem
aliquos magnos logiatros laudasse, audiuimus.
Quæ si vera sunt, facilè concluditur, quod in febri-
bus pestilētibus, si deficiat ad emunctoria, artusve ver-
gentia, bubon inquam, aut carbūculus vergentes (qui
sunt signa nos ducentia ad venas partis signatas) defi-
cere etiam scopū, indicationemve, aqua ducamur ad
venas has, vel illas in artibus fitas, vnde ridiculū pla-
citur est illius auctoris, libri de peste, volētis, ducere
C naturā

L
Exerc. 16

M
Li. 4. c. 21

N
Exerc. 27

O
2. epid. 3.
20.

naturā ad emūctoria docereq; , quò sit itura, acuties maxima, alios docet docta natura, ducitq; , ipse vero contra naturā ducit, & currus trahit boues, hic tamen, atq; alii errores N ibi animaduersi sunt. *Sed satis reprehenditur, quod inutile esse, ostēditur; iterū ad pensum, sitq; corolarium. In pestiferis febribus cū eruptionibus, artem medicā, ob vergentiam, statuisse phlebotomiam ex coniunctis partibus, ipsius naturæ motus obseruando, imitandoq; . Idq; iure optimo, si nāq; vt supra scripsimus, in aliis morbis, in aliis inquā causis, in quibus ad benignum spes aliqua refulgebat, ars, quò vergit, ducēdum, venis incisis, iubet, in venefica materia, corruptaq; , quid nifaciat? Imò citius multo, & quantò citius, tantò potius ob acutiē, truculentiāq; humoris, qui nimirum, ob nihil aliud citò interficit, quam quod citissimè opem ferre, non possimus venæ sectione, ob prædictam velocitatem, citissimamque virium dissolutionem, facimus tamen, quantum possuimus ducti a vergētia. Vt videant amici, in principijs pestilentium febrium, quam bene imitentur medicinis expurgantibus naturæ vergentiam.* Sed de illorum, seu Manardi expurgatione postea, nonnulla, & vt iam huic assertioni debitū finem appingamus, collegimus iam diu vsum venæ sectionis a coniunctis partibus, ex seniorum doctrina. Si quidem O Herophon moribundus cum exitiosis symptomatibus illud insinuat, *Illi enim doluit bubon (videlicet inguen, aut aden) cui postea transierunt ad ambo crura dolores, atq; hæc symptoma in causa fuerunt, quam ob rem nocte commodè haberet. Etenim minxit urinam coloris melioris, quæ paucam haberet, & album sedimētum, mox die sequenti, qui nonus erat, cum sudore est iudicatus, tanti scilicet erat decessisse, que molesta erant ad partes inferiores.* Hæc Galenus, qui, hisce aduertit, vergentiam naturæ in hoc ægroto. Idēque vir, in parotidibus, quæ malignum quid redolent, sic

sic deliberabat. *P* Melius utiq; fuerit, tunc naturã adjuuare per humorum ex loco in locum impetuosum illapsum, febres curã tem. Atq; hæc de vergentia ducente ad phlebotomiã, vt doctiores demant, addantq;. Ad alia accedere, tēpestium iam est.

P
3. secund.
loc. c. 2.

T V N C verò medico licet, humores vergentes in intestina, è ducere neq; aliter, cum morbus declinat; sin minus, cum manifestæ coctionis signis.

3. Assert.

H A E C etiam conclusio methodo, indicationibusq; est nimis consentanea, quoniam expurgatio, neq; est auxiliũ principii, & multo apparatu indiget, aliqua liq; coctione, aqua non incipiunt morbi, quæ in ea necessario prælibanda exiguntur. Quod vero assertio, Hippocratis mentem explicet, videlicet, tunc vergentiam purgandam, cum cocti sunt humores, constat ex aphorismis *Q* vigesimo, & vigesimo primo, sectionis primæ, atque ex eorundem expositionibus, sed vt hoc magis, ac magis pateat, non grauemur legere quatuor hæc sententias. *Ex quibus coctos humores in materia vergente, ne utiquam vero crudos purgabat Hippocrates, nam cunctorum talium aphorismorũ cõclusio, epilogusq;, est oraculũ illud, Cocta medicari, atq; mouere, non cruda. Et primum, obiter animadvertamus, expurgationes nostras, arte inquam factas imitari, & redolere expurgationes à natura factas, & iuditiarias, est enim primum præparatio, & subsequens euacuatio. Atq; sicut bona iudicia post vigorem in declinatione contingunt. Sic etiã, secũdũ artẽ, exactæ, atq; sanæ purgationis à nobis fieri debet scribit igitur Hippocrates. iis, qui per circuitus accessiones habent, nihil dare oportet, neque cogere; sed subtrahere adiectioni ante iudicationis. Quæ iudicantur & iudica sunt integrè*

Q
19. 20.
21. 22.

De/
ven
tior

neq; mouere, neq; nouare, siue medicamentis, siue aliter irritando, sed sinere. Quæ ducere oportet, quò natura vergit per loca con-ferentia eò ducere Concocta medicari, atq; mouere, non cruda, neque in principiis, nisi turgeant. Vidistis amici? coctionem, vnicum esse scopum expurgationis, perperam vero Ma-nardum (alioqui maximum doctorem) plures addidisse? Quem mordicus, aut clausis oclulis defenditis. Verum enim verò, si horum aphorismorum connexioni à me excogitata, fidem adhibere non placet, perpendere o-portet, in còmentario vigesimo secundo, quam ne-cessaria sit naturæ adminiculatio ad expurgationis au-xilium difficile, periculosumq; , ait enim eo loci Gale-nus. *R* Eos vero, qui sunt in aliqua corporis parte firmati (hu-mores scilicet) neque alio auxilio mouere oportet, neq; medica-ri ab re coctionem, tunc enim naturam ipsam habemus euacuatio-ni adminiculantem, videtur siquidem & ipsa, post coctiones humo-res discernere, & superfluitates expellere, quo in tempore fiunt iudicationes, sed cum perfectè ipsa mouetur, medicamento opus non est, si vero mediocrius, atq; imbecillius agat, id quod deficit, supplere oportet, vt ex vtroq; noxii humoris fiat euacuatio, na-tura quidem expellente, medicamento verò attrahente. Hæc Galenus, quæ eadem s Oribasius, siue quicumq; fue-rit auctor libelli, cuius titulus, quos, quādò, & quibus medicamentis purgare oportet, qui ad litteram ipsam sententiam transtulit. Itaq; , nephas existimamus, asserere vergentiam Hippocratis, & Galeni, in crudis deiectionibus serua-ri posse, quæ doctissimi magistri somniare nō potuerūt, cum oppositū doceant. His accedit, quod *T* Galenus sermonē instituēs de febribus symptomaticis, ad alui pro fluuium symptomaticum, diarrhea vocatū acce-dens, nec imitandum docet, nec aliam euacuationem faciendam, sic sentit. Sed neq; si fuerit febris cum alui pro fluuiio, alia opus est euacuatione, quamvis hæc non sufficiat pro

multitudi-

R
22.Li. quos
quādò, &
quibus c. 10E:
al*T*
1. ad glau
6. 14.

1

multitudinis rationes. Locus est, si quis alius, celeberrimus, optimæ, utilissimæq; doctrinæ, ad rem mirum in modum facit, quotidieq; hic casus occurrit in praxi, sicq; opere prætium erit, aliquantulū immorari in perpendenda expositorum omnium concordia.

Trincauellius sanissimè profecto si alibi, ait in expositione. *V* Primum, quod non sit imitanda, & adjuuanda hæc alui fluxio, neq; medicamentis, neque aliis vacuatoriis instrumentis, hujus vero ratio est, quia pro fluxia hæc, quæ in principiis morborum accidunt, nullo modo critica sunt, cum nondum coctus sit morbus, sed potius fiunt à natura coacta irritataq; à multa copia, aut à prava qualitate humorum, vnde, nec per eos fluxus, eo tempore subleuatur natura, sed potius turbatur, & exagitur, & vires redduntur imbecilliores, quare longè etiam magis vires dejicientur, & magis illa perturbabitur. Si vacuatio vacuationi addatur, neq; tamen leuior fiet, sed magis grauabitur resolutis spiritibus per insignem eam euacuationem, nondum parata natura, præterea magis irritata à medicamento præceptis in magnè aliquod periculum agi potest, nempe, in immodicam aliquam fluxionem, quam vires nequeant perferre. Vnde & vulgatam illam sententiam Avicennas protulit, ventrem soluere, super ventris solutione, timorosum est. Cum autem sequatur coctionem morbi, ferè non potest, non esse criticus, & utilis, tunc verò agendum erit, vt Hippocrates primo aphorismorum vigesimo, monuit, quæ iudicatur & iudicata sunt integrè, neq; mouere, neque medicamentis, sed sinere. Si ergo talis videatur excretio, quæ possit integrè febrem iudicare, sinendum est omne opus naturæ, sed si videtur non ea esse, quæ possit integrè febrem iudicare, euacuationi illi erit addendū; non tamen statim, sæpe enim inter initia euacuationis videtur modica, quæ tamen populo post copiosa euadet, cautè ergo agendum. At cum iam videatur natura ab euacuatione destitutura, nec quantum satis erat, euacuasse, medicus ipse clysteribus, aut medicamentis aliquibus accommodatis, eam excitabit,

V
In lib. 1.
ad Glauc.
pvg. 117.
col. 3.

vt vniuersam rem absoluat. Nam si quid relinquatur post iudicationem (vt idem Hippocrates testatus est, secundo aphorismorum, duo decimo) recidiuam facere consuevit, & si aliqua sit molienda euacuatio, per inferiorum aluum, eam moliri oportet. Nam & hoc primo aphorismorum docuit Hippo. cum ait, quò ducere oportet, per loca conferentia eò ducere. Hæc doctissimus cōmētator, qui satis superq; erat.

X
I. ad glaz
uc. citato.
pag. 999.

At cum non de lana caprina, sed de re tanti pōderis, atq; momenti agatur, atq; in nonnullorum animis potius credentium, quam vigilantium opposita p̄axis in sedit altissimè, altiori cura, & calamo pugnandum est, sicq; legēdus est Ioannes Baptista Montanus, qui, post multa alia, quæ in ipso videre licet per otium, ait. X Si verò euacuatis per secessum, quia intestina debilia sunt, ratione cuius debilitatis recipiunt, debilitabuntur magis, quia trahetis materiam ad ipsa, & longe magis virtus debilitabitur, ideò oportet cauere, ne augeatur symphoma, quia oportebit curare febrem, & symphoma auctum, ideo neutra euacuationum tuta est.

Y
I. ad glaz
uc. c. 14.

Martinus Acachia, scholæ Galenicæ maximus discipulus, expurgationem per horrescit, sic dicens. Y Si ventris profluuium, id est Diarrhæa febricitantem occupet, alia euacuatione opus non est, quia id omnem corporis redundantiā vacuare solet, itaque ipsum ex se sufficit, etiam si minus sit, quā pro multitudinis ratione, timendum enim est, ne si iam incitatum ventrem medicamento moues, naturā ita prorrites, vt postea eius impetum cohibere vix, aut nullo modo possis, vndè, & syncope, & mors subsequutura sit. Hæc ille, si igitur proceres in arte medica concordant, quis furor hos deferat? & miseros ægrotantes temere morti exponat?

Sed ne alicui animus sit, respirandi ad euacuationes symphomaticas, in cōmuni de ipsis agendū, denuoq; cōmonendi sunt amiei, semper ab Hippocrate, & Galeno

leno damnatas, sicq; non adjuuādas nos docent. Hippocrates quidem scribens. *Z* In medicationibus talia educere oportet, qualia & sponte prodeuntia vtile. Vbi Galenus apertissimè malas, vt signa, & causas ostendit, sic.

Z
4.aph. 2.

Cum itaq; natura superfluum euacuat, iuuatur animal, cum verò alioqui excernitur casus ratione, neq; inde vtilitas vlla proeuenit, & talis euacuatio prauæ dispositionis est signum. Rursus, idē Hippocrates talem sententiam protulit. *A* Morbis quibuslibet incipientibus, si atrabilis vel supra, vel infra exierit, lethale. Quā rationabiliter Galenus probat, dicens. Quando aliquis incipit morbus, si quid excernitur, nihil tunc excernitur naturæ ratione, sed sunt omnia hæc casus præternaturam, earum, quæ sunt in corpore dispositionum. Quo enim in tempore, à causis quidem morbum facientibus natura grauatur, adest autem cruditas humorum, tunc aliquid bene euacuari, est impossibile, oportet si quidem coctionem præire, subsequi verò discretionem, & postea euacuationem, & mox. quando igitur post morbi coctionem aliquis humor vitiosus excernitur, tunc corpus à natura expurgatur, & propter hoc atrabilis, & alius omnis huiuscemodi humor, vbi signa coctionis in morbi processu apparuerint, bonam significant euacuationem, si vero aliter excernantur sine signis coctionis, exitialis est casus, quare cum in morbi principio semper sint signa cruditatis, mala erit talium humorum euacuatio.

A
4.aph. 28.

Nec his contentus Hippocrates in eodem libro, dejectiones crudas dānabat, prauasq; , dicens. *B* Excretiones, in febribus non intermittentibus, liuidæ cruentæ, fætidæ, omnes malæ: super hæc commentator sic discurret. Malæ excretionem sunt signa prauarum dispositionum, & fiunt sæpius eodem modo, quo in vlceribus putridis, quibus liquores saniosi defluunt nihil dispositioni conferentes. Nonnunquam ita sicut pus ex disrupto abcessu expurgans partem patientem. Inditia vero, quod benè excernantur (attendite) maxima sunt coctio, & bona

B
47.com. 4
aphor.

bona tolerantia.

C Obseruator idem Hippocrates hæc scripta reliquit.
C Habebant hæc quæ violenta erant, vt statim opprimeret, vel
 1. epid. 2. nulliesent vsui. Vbi expositor, qui procedunt morbi à cõstio-
 37. nis difficultate, & copia crudorum humorum, nullum ab excretio-
 nibus consecuntur emolumentum. Vndè, & auctor quarti a-
 cutorum. *D* Corpus quieti permittere, vngere, & equaliter
 44. contegere, iubebat. Sed medicamẽta (ait) purgantia non admo-
 uebis, nempè si ventrẽ monebis, vrina non maturabitur, febrisq;
 citra tũ sudorem, tũ iudicationem in longus tẽpus protrahetur.

Vt cõmentator docet, quia humores indigent quie-
 te, non quia purgantia corpus mouet solum, ex quibus
 non modo, non præsidium corpori (irritata materia,
 dum sic crabrones excandescunt) sed maxima incom-
 moda, atq; irreparabilia ægrotantibus parantur, quæ
 nunc satis sint de vergentia in intestina (de qua forsi-
 tan aliqui meliora) atq; de symptomaticis dejectio-
 nibus, quas procul dubio malas esse vt signa, & causas
 ex Galeno ipso ostendimus.

A. Serb. **Q**UAMVIS Hippocrates ad hipochondria vergente dolo-
 re, expurgatione vtendum iubeat, Galenus in expositione
 dubius, & in executione multo magis anceps deprehenditur, cu-
 ius iudicio standum, existimamus.

HÆC doctrina in pleuritide descendenti signata,
 multis occasio errandi, atq; expurgandi in princi-
 piis, non solum medicinam facientibus, sed etiam au-
 ctoribus fuit, istam etiam vergentiam, ad alios quos-
 cumq; affectus ampliantibus, at Galenus illam restrin-
 gere videtur, qui nunquam temerè tantum abest, vt
 sæpius Hippocratem deserat. Primumque boni senis
 sententiam, in medium adducamus, sic præipientis.

Si vero

E Si vero eas, quæ sub septo transverso sunt partes dolor iufestat, nullumq; ad claviculam signum fecerit, ventrē .i. nigro vatro, vel peplio mollire oportet. Hanc sententiam Galenus, ut interpres exponit, at vero ut ipsius colonus optimus, & qui, ab Hippocrate inchoatam artem, absoluturus datus est, minimè dubitavit, veritatē, propriāq; sententiam in scribere, primumq; videtur Hippocratis ipsius aphorismum proponerē atq; quadam tenus contradictionis arguere, scribens. *F* Considerare igitur hæc, atq; in memoriam tenere oportet, sed non perpetuò in pleuriticis uti debemus, ad memoriam reuocantes aphorismum illū, ubi dicit. *G* In acutis morbis rarò, & in principiis medicinis purgātibus uti, ubi igitur non solum morbus acutus fuerit, cuiusmodi est pleuritis, verum & cum febre vehementissima, multo magis vitanda est purgantis medicamenti administratio, atq; per venæ sectionem euacuandum magis, etiam si ad hypochondria dolor finiatur. En Galenū in descēdenti pleuritide vrgentiæ minime fauentem, quamuis enim exigat vehementissimam febrem, pro euitanda expurgatione, in pleuritide descendentī. Attamen, vel contradictionis arguendus est, vel fateri cogetur, expurgationem rejiciendā, quia idem met auctor est, febrem, non qualē cumq;, pleuritidem comitari exquisitam, per hæc verba. *H* Atq; vehemēs quoq; febris (sermo de ascendenti, & descendentī pleuritide erat) huiusmodi inflammationem perpetuò sequitur, quia sedes affecta parum distat à corde, & cū panniculo ipsam involuente, sicuti etiam cum septo transverso cognationem habet. Hactenus Galenus. Et ut ad venæ sectionem redeamus, omisis reliquis classicis (nunquam enim in animū induximus nostrū plures, sed meliores auctores amplecti) qui melius Galeni mentem est affecutus Paulus, sic etiā decidere videtur. *I* Itaq; dolor, si ad iugulū vsq; pervenerit remediū est sanguinis dimissio;

F
2. acut. 11

F
2. acut.
com. 11.

G
1. aph. 24

H
5. de locis
aff. c. c. 3.

I
Li. 3. c. 33

D sin

K
Exerc. 23
C. 27.

siu autem ad præcordia descendit, purgatio, recentiores autem omnibus venam incidunt, veriti turbationem, quam purgatio solee accersire. Hæc Paulus qui duo auctores principes sunt, & cū recentioribus, atq; quotidiana, assiduaq; experientia comprobante, nec Ioannes Paulus Merēda initio pleuritidis pestilētis auderet expurgare, nisi signa coctionis adessent, quemadmodum nuper K à nobis scriptum est, quoniam autem, in exercitatione viggesima tertia, conclusione prima (quibus in locis Galenus reuulsionis gratia, expurgatione sit vsus sermo est habitus) hic nō plura, quam vergentia in pleuritidibus descēdētibus exigebat, à nobis adducta sunt, ad propulsandam purgationem à principio febris pestilentis accedamus.

S. Aßert.

FEBRI malignæ, vel pestilenti aliarum putridarum methodis, quoad euacuationes regulandæ, nisi cocta, vel turgente materia pestilenti, non est purgatio molienda, atque minusquam in reliquis humoralibus.

L
Li. de pest.
se. c. 5.

MODO super est acies cōmuniior opugnanda, medicorum sentientium, initio morborum malignorum, vel pestilentium purgationem adhibendam, aut sexto sin minus, neutiquam verò septimum absq; purgatione attingendum, cæterum experientiis, longoq; vsu ostendentibus prauā esse praxin, multi viri sic pii, vt docti, & in melius resipiunt, & pallinodiam recātāt, id ipsum de cætero, omnes viros vigilantes, attētosq; factures credimus. Febris enim pestilens, putrida cum sit (de qua est sermo) methodis humoralis est curāda, obseruatis interim maxima acutie, citissimoq; virium lapsu, quod vero sit putrida eleganter profecto, graui-terq; suadere conatur Ioubertus sic. L Fernelius venenatam qualitatem huius febris definit, cuius vis, & pernities est
supra

supra vulgarem putredinis conditionem, aliquid scilicet occultum denotans. At cum nihil ipsa putredine deterius, & vitæ adversarium magis, tum animantium generi, tum plantarum, & omnium mixtorum naturæ. nihil hic est latentis conditionis supponendum, sed summa putredo, quæ huius mali essentiam aperte continet.

Hæc ille, quam eandem sententiam multis doctissimis viris arrisisse scimus, cui subscripsimus, multiq; testimoniis, & rationibus solam excellentem putredinē cum Galeno probauimus, vbi *M* argumentis Fernellii pro virili satisfactum, nostrisq; plurimis opinio Fernellii impugnata est, vbi legi potest, atq; hæc erit causa, ob quam breuitas amplectenda, atq; ad eam remittendus lector, cumq; putrida sit humoralis pestilens, fit vt quotquot argumēta, præceptaq; in vrgentiam facta sint, hæc eadem non expurgandum in principio pestilentium suadeāt. Quia videlicet, ob vrgentiam ipsam in pestilentibus Manardus, & sequaces initio illarū, expurgant.

Atq; præterquam quod vt prædicto loco probauimus, Auicenas summam curationis in pestilentibus constituit in refrigerando exsiccandoq; remediis indicatis à putredine putridas constituyente, et non modo curationem, sed præcautionem earundem in frigidis, siccisq; administrandis tota gentilitas constituit, videlicet bolio armena, terra lemnia, corrigentibusq; putredinem, theriaca, confectionibus, ignibus odoriferis, odoribusq;. Deinde aduertendum est aliud secundum documentum, *N* recentiorum doctissimorum, existimantium in pestilenti febre. Scopum maximum constituendum in auocatione moxiorum humorum ad exteriora. Quæ doctrinæ valent, & marmorea corda mouere, eoq; maximè, quia purgatione initio adhibita, nihil aliud fiat, quam humori sponte currenti ad viscera, calcaria fortiter adigere.

Argu. sic, in quibus febribus summa curationis est,

D 2 humo-

M
Exerc. 12

N
D Fraciscus Vall.
3. epid. 3.

humores motos ab interioribus, principibusq; ad exteriores, ignobilesq; auocare, in principio expurgatio (nisi materia turgeat) nã conuenit, sed in pestilentibus sic oportet ad exteriora humores attrahere, igitur in principio pestilentium non conuenit expurgatio, maior constat ex primo fundamēto, atq; similiter minor, igitur in principio febrium pestilentium expurgatio nō conuenit. Tunc sic, sed venæ sectio reuocat humores ad exteriora, igitur tunc temporis iubenda. con. est bona ex fundamento, ans est artis principium, igitur intē tum omni ex parte sequitur.

2. Sic, in quibus febribus sunt inflammationes sanguineæ, procul dubio sanguinem de mere oportet, sed in febribus pestilentibus sunt inflammationes sanguineæ, igitur in illis detrahere oportet, atq; in principio, maior, tum ex definitione medicinæ cōstat asserente. *Esse O detractionem superantium*, tum ob id, quod fluxioni omnium humorum æquali reuulsiva venæ sectio debetur, minor constat ex eo, quod eas comitatur carbunculus, de quo Galenus. *P Qui à calido manifestè sanguine, sed propter ventionem magis melancholico generationem habet.* Iam vero bubones, præsertimq; inguinarium, jecinoris sese in inguina exonerantis, signa sunt manifesta, ac proinde massæ sanguineæ soboles, cui tale auxiliū instituendum, igitur in harum principio, cum scopis sanguinem mittere oportet.

3. Si aliquod accidens obstaret venæ sectioni initio pestilentium, id esset alui profluuium, sed hoc non, igitur nullum, maior ex supradictis constat. Minorem oddus de oddis insinuat, dicēs. *Q Neq; obstant rationes, Galeniq; decreta, quæ huic contradicere videntur. Nam venæ attrahunt à loco affecto, inflammatoq;, ex qua quidē tractione diuersio fiet, atq; euacuatio ex parte humoris peccantis, nō quidem*

illius

O
Lib. de flatibus.

P
1. de diffe. feb. c. 7.

Q
De pestis, & pestiferorum affectuum curatio. c. 12.

illius, qui per secessum euacuatur sed eius, qui phlegmonem, & e-
par, & cor occupat, occupare ve possit. Si igitur sanguinem
mittere oportet, initio faciendum est.

4. Præterea, in quibus febribus sunt alui pro fluuia,
iis expurgantia propinare non oportet, sed in febribus
pestilentibus sunt alui pro fluuia, igitur in febribus pe-
stilentibus in principiisq; purgationem propinare non
oportet, maior ex supra probatis constat, minor satis
superq; postea patebit, igitur intentum, atq; his contē-
ti, ne fastidio lectores afficiantur, sed ex vno multa
possint repperire, objectionibus quibusdam, dimisso
ad finem Manardo, satisfaciamus.

Imprimisq; Ferdinandus Mena vsque ad eò opinio-
ni Manardi circa vrgentiam in hæsit, vt illud testimo-
nium libri de expurgantibus medicamentis cuius ini-
tium. *Quicumq; à febribus fortibus corripuntur, &c.* Ipse cū
tota expurgantium cohorte, nec suis vsibus adaptare,
nec supplantare, nec de glutire potuit. Sed tamē no-
lens veritatem fassus est, scribensq; . *R Aut dicendum*
arbitrarer, alterius esse auctoris disciplinam, quæ minimè cum
Hippocratis dogmatibus conueniat (addidit bon⁹ vir dictis)
quæq; vacuandum esse Velit, cocta materia, secundum illud cocta
medicari oportet, & mouere non cruda. Hæc doctissimus a-
liàs vir, incidens in foueam, non advertens germanif-
simam esse vtramq; sententiam, sed neq; dormitasse,
credendum est, sed scienter pro Manardo fidem Hip-
pocrati, ac Galeno abnegasse. Nam si quod dictat ani-
mus, ratioq; imo verissimam, acceptissimamq; doctri-
nam licet scribere, oraculum illud. *Concocta medicari,*
atq; mouere non cruda, ex prædicta sententia, videlicet.
Quicumque à febribus fortibus corripiantur, his medicamenta
purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris; sin minus
saltim non intra quatuordecim dies. Originem habuit, neq;

R
In exposi-
tione c. 14
lib. de ex-
pur. medi.

aliundè. Nam, vt concors est omnium doctiorum cū Anronio Musa, sententia. *Aphorismorum volumen compositum est, dum ex omnibus suis libris, bonus senex sententias insigniores selectas decerpebat, atq; sic ad quoddam breuius compendium memorie gratia redegit.* Sicq; , qui pertinent aphorismi ad victus rationem, illos ex libris de dieta deprofit, qui de vicerum medella, ex libris huius argumēti, de vtero gerentibus, ex libris de muliebribus morbis: ea verò, quæ de expurgatione scripsit, vnde nam, nisi ex libro de expurgantibus medicamentis passumpsit? Sed vere has duas sententias vnicum conceptum tenere, exprimereq; citra affectionem, re inspecta, mediocris medicus videret. *Nā cocta medicari, mouere non cruda, huic æquiualeat doctrinæ, quicumq; in febribus, &c. Sin minus non intra quatuordecim dies.* Si Galenus aliorum agens expositor legatur, scribensq; . *Quod vero ad reliquum sanationis attinet, sorbitiones per quam exiguas ministrare præcipit, quousq; decimum quartum pertransierit diem. Qua oratione morbum ante decimum quartum diem concoqui non posse, significatur.* Hactenus verus Hippocratis commentator, & vt ad nostrum Menam reuertamur, quæ magno pere mirari subiret nisi iam peiorem neuum, in ipsius facie *T* animadvertissemus, qui maximū, in auditūq; nephas cōmissit, quum conatus est, Hippocratē corrigere, debuisseq; scribere, dicit. *Nisi vrgeant, non vt fecit Hippocrates, Nisi surgeant.* Apud quem idem fuit (vt est in prouerbio) rescindere, ac soluere, adeò passio hominē alias bonum Hippocratis, ac Galeni discipulum, obcæcauit, affectusq; ad Manardum. Sed si sic Hippocrati respondetur. Quilibet omnibus argumentis poterit respondere, dato igitur, quod homines sumus, & nos in iis, de quibus est sermo, forsitan multo minores, ad alios conuertatur stylus.

Aduer-

S

4. acut.

65.

T

Exerc. 23

E
4

1

Aduersus nos, vrgentiæ fautores vnicum Galeni testimonium obijciunt, vnum quātum nobis licuit legere, atq; ex recētiorum scriptis elicere, ex quo permiffam à Galeno expurgationē, in morborum principiis volunt, ait sic Pergamenus. *V Multa in super alia, partim Hippocrates, partim alii omnes medici veteres memoria prodiderunt, quibus non primæ accessionis impetum, sed longum magis tempus, principium nobis esse persuadent. Nempè quo sanguinē detrahere, & clysterio vti possumus, interim si res vrgeat, expurgare.*

V
Lib. de totius morborum temp. c. 2.

Cui satis faciendum iam curauimus, atq; ex cuiusdā doctissimi viri X doctrina, modò verò ex nostro Marte dicimus, rectè potuisse Galenū, sub nomine vrgeat, turgeat intellexisse. Nam vrgentia, & turgentia se habent, vt superius, & inferius, ita vt bene valeat, turget humor, igitur vrget, non è conuerso, vrget, igitur, turget, nam potest vrgeri ad venam secandam (ad cucurbitulas scarificandas, antequam steterit fluxio, secundum illorum sententiam) ad cibationem in morbi statu, & ad alia multa, quod cum veritati consonet, nihil mirum, Galenum pro turget, vrgeat scripsisse, speciem sub genere comprehendentem, sicuti minus proprie, hominem animal appellamus. Sed hujusce veritatis est argumentum concludens, in nulla aliare ita fuisse constantem Galenum cum Hippocrate, atq; neutiquā purgasse, nisi cocta, vel turgente materia.

X
Exerc. 27

Sed vrgeri vrgentiam amicus vult, ex Galeni doctrina in libris sanitati tuendæ dicatis. *Vbi plurimum recesserint humores à natura sanguinis nullo modo sanguinem detrahendum.*

Iam diximus id præceptū præcipue spectare ad lassitudines, atq; ad huc intra latitudinem sanitatis cōtenta corpora, libri illius in specto scopo. Nec proinde negan-

negandum, in curatione etiam locum habere, sicuti probantes venæ sectiones tempora præstitimus, vbi ex Galeni sententia sancitum est, *Sanguinis missione utendū esse, dum copiosus affuerit humor, & nondum insigniter mutatus, hæc Galenus, quūq; insignis mutatio in statu accidat, in quo summa est putrefactio, reliquum est, quod vbi-cumq; defuerit insignis illa mutatio, non prohiberi venæ sectionem, imò tunc faciendā, atq; cum minor putrefactio sit in principio, minusq; degeneret humor, minus inquā mutatus sit sanguis, seu massa sanguinea peccans, tunc licere, & decere venas secare, sicuti Galen⁹ faciebat in aliquibus febribus reuulsionis gratia, vt sæpius probauimus, quandoq; in mediocritate humorum citra plenitudinem, nonnunquam, vt liceat ad detergēdas obstructions accedere, nam venæ sectio multiplex auxilium est, qua adhibita ex arte artifex mirum in modum illa præstat, quæ nisi præcedat phlebotomia, sequi non possunt, neq; statim desperat, cogitat ve in principio pœnitus corruptam materiam, potius cōtra, dempta sarcina semiputridorum studet coctioni, vt in libris methodi late Galenus docet, atque idem vir redundantia suam assignans latitudinē (*Vbi similitudinem vini ad sanguinem*) sic scribit eleganter. *Nunc vero hoc tantum dixisse sufficiat, quod incipere quidem potest ea quæ ad vires refertur plenitudo absq; corruptione humorum, verum non potest optima permanere, nam omnino necesse est, vt secundum qualitatem transmutetur, & processu temporis corrumpatur. Verum & si istud fiat interim multitudinem ipsam nominabimus, donec ex superflui euacuatione residuum optimum fieri possit.* Hactenus Galenus, quumq; in principiis morborum huius sint conditionis humores, conatus medici in id dirigendus est, vt copia per venæ sectionem deposita, semiputris coquatur, quod videlicet, nondum insigni-*

2. apb. cō.
17.

in signiter mutatus, secus multo, ac ii qui temporū morbi nulla habita ratione, nec putredinis gradibus, seu intensione perspectis, ad pauca respicientes sola plenitudine pro scopo considerata nondum corruptos humores (relieta præparatione & aliis in numeris scopis omisis) expurgant, sed superius inter arguendum diximus, in principiis peccatum esse omnium humorum æqualiter.

Ad huc auctoritate Alexandri Tralliani pugnant miseri quidam medici, exiguæq; suppellectilis, quibus Hippocrates, & Galenus sunt fastidio, aiuntq; quod Trallianus commendauerit, colueritq; vergentiam, quibus nos, si cum Galeno, cocta q; materia adamauerit vergentiam, amplectemur, sin minus, flocci faciemus, qui ex micis mensæ Galeni (vt catulus comedit) sicuti & alios omnes auctores.

Ad locum verò de, *murmurantibus Hippochondriis*. Optimè possumus dicere, cum Michaeli Villanouano sic exponente. *γ De murmurantibus Hippochondriis lata via est, nec transitus per angusta, vt in venis hepatis, in quibus maxima cruditas impedit purgationes, inhibens enim aphorismi ratio, locum non habet in bis, quæ ex ventriculo sursum, & ex intestinis deorsum pelluntur, cum sint lati, & breues exitus.* Hæc doctissimus vir, quæ si quis benè affectus cōsideret, inueniet facile, consonare iis, quæ de tertiana Galenus, primo ad Glauconem, *De bile, & mota, & expurganda statim scribit.* Nam in ea verè cum bilis à venis regurgitet ad ventriculū, & in testina, lati, & breues sunt exitus, sic, permisit Galenus, non vero in aliis regionibus contentis, sicq; mille huiusmodi objectionibus respondebis.

γ
Pag. 61.

Quid, quod doctissimus Vallesius vergentiam pluribus in locis summè commendauit?

Profecto ipsum semper maximi fecimus, attamen,

E sicuti

sicuti multi in hoc notandi, nequaquam imitandi sunt. Si qua fides proceribus artis debetur, & si rationes, & euentus aliquid valeant, atq; illius alias sapientissimi hypothesis in sua *Z* methodo, incompatibilia aliqua-tenus, aut saltim rarissima continet. *Si vera ex Hippocrate, Galenoq; in superioribus recensuimus scilicet, ardentia in continuis viscera.* Quomodo enim poterunt esse laxa? Imò, si rectè legatur Galenus, vbi liquidæ apparēt deiectiones in caufone, noceret vehementer expurgatio, attractis è ambitu corporis magis, ac magis, qui ad vètrem fluunt, humoribus, ait enim Pergamenus. *A* Ego autem dico, & ventrem moueri, & biliosa deicere, non esse ex his, quæ perpetuò insunt. Nempè quod vehemens morbus sit, motusq; acrium, & tenuium humiditatē ad interna sit, proopterea hæc contingunt, his quidem, qui ventrem, heparq; causi veluti sedem habent. Hactenus Galenus, quis intellectus his fundamentis Galeni non assentietur? Et casibus methaphisicis, implicantibusq; allicietur? cum de vita, saluteq; humana agatur.

Quid quod referunt auctores, nonullos liberatos, cum euacuationibus symptomaticis crudis causis?

Respondemus, naturam imitandam rectè operantē, siquidem, *ars imitatur naturam aliquandò, sepe mentitur ars, assequitur nunquam.* Aristotele *B* teste, vnde non in omnibus imitanda. Atq; quod vergentia non simpliciter, & vtcūq; (sicuti volunt) sit admittenda, in sequēdaq; est tam apposita, quam obuia apud Hippocratem, Galenumq; doctrina, obseruatioq; simul, quorū ille scripsit. *C* *Lata pustula, quales simon habebat, qui cum ad ignem inungeretur, aut calida lauaretur, iunabatur, vomitus non conferebant, puto, si quis fomenta adhiberet, iuuaretur.* Hæc senex bonus. verum tamen Galenus rem vndiquaq; inspicieus, perpendensq;, vergentias initiis morborum, suspi-

Z
Lib. 4.
pag. 405.

A
4. acut.
com. 4.

B
2. pbif.

C
6. epid. 2.
30.

suspicionem non carere, propterea quod, homines (nihil enim fit ex nihilo) ex plenitudine, vel cacchochimia laborare incipiunt, sic enarrat prædictam sententiam, atq; sic limitandam docet. *Tantum illud novisse sit satis, succos ad cutem vergentes per eam esse euacuandos. Nam iterum ad intima corporis reuulsio ipsis valde longinqua est, ut per aluum, aut vomitum euacuentur. Sed forsitan me dicere putabis, nunquam purgatione per aluum in talibus utendum esse. Ego vero non id dico, nam in libris de arte curandi, in quibus corporibus per multa humorum copia est, iis utiles esse purgationes didicisti. Priusquam enim redundantem materiam aut venæ sectione, aut purgatione quis eduxerit, &c.* At qui, cum fere perpetuum sit incipere à venæ sectione, ridicula est vergentia vestra præpostera,

Deniq; cunctis aliis vergentiæ auctoribus valere iussis, quibus mirum in modum, & dignè quidem illudit Michael Villanouanus, scribens. *E Præstaret Manardo, Avicennæ, & aliis omnibus frequentius citari Galeni locos, quod illi tamen de dignati videntur, aut quia non succurrebant, aut quia forsitan ambiebant, ut suæ auctoritati crederemus. Hinc fit, ut in eorum nuda lectione sæpius cogamur impingere, offendentes verba Galeni sinistrè de torta. Hactenus doctissimus vir, nos vero ad Manardum accedamus.*

Ad fundamenta Manardi, ne dicam errores, innumerorūq; laborum causas, atq; ad primum, de medicamentis purgantibus antiquorum. Respondetur, quod ipse Manardus in suo fundamento callidè fatetur, Hippocratem, ante nos elementibus solutiuis, lenientibusq; usum; usumq; illorum nos docuisse, constat. quibus cognitis, si oportuisset diuinus senex uti innoxie sciret, doceretq;, sed sanè maximus magister, Doctorq; dexter Manardus in tota hac controuersia ferè nihil curat aliud, nihilq; agit, quam tela factionis aduersæ, atq; in illum milita-

D
I. phis.

E
Sermone
2. de mat.
pag. 24.

tia (vt se præseruet) primò adducere, hoc rethori est præ-
occupatio.

*Ad experientiam vero irreiurando protestatam, & per multos
annos, dicendum, seu commonendi amici, quod in re-
bus tam incertis, imò periculosissimis, nullam fidem
cuiq; adhibeant, F Promissiones aliàs (inquit Galenus)
multæ sunt, effectus aut exiguus, aut nullus, vnusquisq; ob-
seruare tenetur, remediisq; exitum attentè inspicere,
quod si amici faciant, certum est quod se ad meliorè
frugem recipiant. Nos, vt verum fateamur, plerumq;
cum illis non cocta materia purgâtibus, peccauimus,
neq; vnquam recte celsit, non enim sumus omnino in-
experti, proindeq; fecisse, seu obsecundasse multum
tunc doluit, hodieq; pœnitet. Sicq; iam Manardum
non curamus, qui in alio cœlo, folioq;, alioq; victus
genere vtentes curabat. Atque eum, quem visq; doctû
alium maximoperè animo ægrotare iudicabimus, qui
relictis indicationibus ex rei natura petitis, methodo-
q;, quæ mensuræ sunt faciendorum, ad experientiam
confugiant fortuitam.*

*Manardus ait. Scribit enim Hippocrates in libro secundo apho-
rismorum vigesimo nono. Inchoantibus morbis, si quid videtur
mouendum, moue, quem locum enarrans Galenus, docet, interdû
ab initio morborum salubrium, purgationem esse faciendam, vt
minorem iam factâ materiã natura facilius possit concoquere.*

H I C aphorismus vnicus, Galeniq; cõmentarium
non intellecta, proh Deum, quantum humano generi
noxia fuere, faxitq; piissimus Iesus Christus, ne de cæ-
tero sit. Neq; vero error venæ sectionis ex latere op-
posito in pleuritide huic vnquam potuit conferri, nam
in pleuritide, ex quacûq; vena, quamvis remotissima
sauguis detrahatur, in causis venæ sectionem exposcẽ-
tibus, necessitati remedium quadam tenus respondet,
tempo-

temporisq; curriculo (môrbo dante inditias) gratiam qualem qualem præstat. At vero vbi opus est sanguinis missione (illam enim causæ in principio postulant) vti expurgatione (bono iudicio) nihil est aliud, quam panem petenti colubrum porrigere, ad institutum.

Hic aphorismus à nonnullis viris, sapientissimis G (sicuti iam diximus) de humoribus turgentibus exponitur. Qui sic sentientes, bolū è faucibus Manardi, Menæ, Braui, atq; quâ plurimorum discipulorum, sequaciūq; eripiunt, atque sic difficultatem vnico verbo absoluunt. Neq; vero decuit Manardum, vndiquaq; doctissimum virum, ob tam leuem scrupulum, aduersus cūcta artis præcepta, & medicos principes, omni arti medicæ fidem abnegasse. Audiamur amore Dei iterum, atq; ea, quæ ad artem maximè necessaria sunt, repetamus. Sic enim faciendum, vbique Galenus consulit.

Exerci. 23

Et ne aliquis circa hanc explicationem præsentis aphorismi supersit scrupulus, advertere oportet, principem discipulorum Galeni Donatum Antonium Altomarum conatum fuisse probare, falsam esse. *Ex eo, quod turgentes humores coctionem non admittant, nec in eis præstolanda sit coctio. at vero Galenus in expositione loquitur de coctione, deq; humoribus concoctionē admittentibus, igitur immerito Hippocratis aphorismus vrgessimus nonus secundæ sectionis poterit de humoribus turgentibus exponi. Hæc sunt, & alia in hanc sententiam objecta, quæ fere responsione non indigeant.*

In opusculis.

Cæterum huic obiectioni respondendum iudicamus, humorum turgentium quosdam esse tenues, alios vero crassos, præterea, & in tenuibus esse partes quasdam crassas, alias vero tenues magis, in quibus præcipuè tētanda est purgatio, ii enim concoqui nequunt ob inquietem, atq; hæc materia pharmacis ducta, minoriq;

Lib. 1. de
morbis.

facta caccochimi succi quāritate, crassiores partes co-
ctioni non reclamant, si enim tenuiores, quia mobiles
non coquantur, crassæ magis, & pigræ poterunt expe-
ctare coctionem; *turgere vero etiam crassos humores, & dif-
ficile mobiles testatum reliquit Hipp.* Sicq; , huic obiectionis
respondetur, neq; de aliis quidquam est curandum,
quum secunda explicatio vtilior ægrotantibus, elegā-
tior medicis, Hippocratis, & Galeni lectioni magis cō-
formis sit. Atque oppositorum sententiam concludit
fuisse futilem.

H
2. aph. 29

Quumq; , *ingenuum sit fateri, per quem pro feceris, Hiere-
mias Triuerius in expositione vult. Sub illis verbis. Cū
morbi inchoant. Aitq; H quartā esse principii acceptio-
nem, hisce suis sapientissimis. Quartum enim, ex sentētia
Hippocratis oportet apponere, quod verum principium, atq; aug-
mentum continet, quodq; in statum protenditur, atq; ab eo om-
nino distinguitur. Id nunc manifestè ex verbis Hippocratis cons-
tat, quia principio nominato, ad statum transiit, tanquam au-
gmentū sub principio continuerit. Clarius id cognosces, quia mor-
bum in tria dumtaxat tempora partitur, hoc igitur modo auditus
Hippocrates, nullam admittit controuersiam, sed consentaneè
aliis locis, tantum augmentum deputat purgationibus, quod me-
lius est nunc exemplis, quam rationibus astruere, nam pernicaces
nunquam rationibus conuinci possunt, sed vt inquit Galenus, mo-
do prostaticorum malignè de colo dependent. Sunt autem manife-
sta ea, quæ, ipse in libro de arte curatiua februm ad Glauconem
scribit. Vbi purgationis opportunitatem captans, Tutius inquit
ubi signa coctionis se se apparuerint. Nunquid hūc palam omni-
bus audientibus, tantum manifestam coctionem ad expurgationē
requirit? Et si intelligas, cum apparuerint signa perfectæ coctio-
nis, nunquid tantum ad secundam status partem contrahes? Certè
vel in principio status signa perfectæ concoctionis apparent, quia
augmentum docente Galeno. signis perfectæ coctionis finitur. Ve-*

rum ista ex illis locis tam manifesta sunt, ut nemo repugnet, nisi qui alteri sectæ mancipatus fuerit. Nec mirum quia huiusmodi homines (inquit Galenus) magis pro secta pugnant, quam pro patria, quod in rephistica ferendum erat, sed in re adeò periculosa, vereor, ne cum veritate Deum offendant, sed ipsi viderint. Nam si verum fateri volūt. Solum augmentum iam sciunt nobiscum ad purgationem opportunum. Hæc doctissimus vir, liberrim⁹ q; , ubiq; veritatem amplectens. De quo non audēdū dicere, addictum fuisse Galeno, cum passim ab eo recedat, nec tamen veritatem non colit, sed recipit, reuereturq; , ex quo clucet, quod cum Hippocrates scripsit, cum morbi inchoāt. Principium, in cumentumque subaudire oportet. In incremento vero licere purgare, tam in inflammationibus, quam in febribus solis, scitis I nos probasse. Sed neque inuentum fuit Hieremiæ (cui multum ars debet) sed Hippocratis, & Galeni, quibus plurimum, seu totum. Quorum ille sic scripsit. Κ Verum inter initia, neq; multum, neq; crassam admodum dare oportet. In quorum enarratione Galenus ait. Atque in presentia verbū hoc inter initia (Græcis vocibus adductis) exponam, neq; enim morbi principium id significat, sed ex eo generalius audi significatum. Hæc Galenus, à quo omnia Hippocratis ænigmata exposita extant. Vndè, hæ phrasēs, seu voces. Inter initia, circa initia, cum morbi inchoant. Non solum principium, sed & augmentum comprehendunt. Et quomodo dicatis aliter seruari poterit fides auctoris, quarti acutorū dicentis? L Quibus vrinæ principio, nebuloſæ, & crassæ existunt, hos annuentibus cæceris purgare oportet. Maximèq; dicente cōmentatore. Sic certè impresentiarum audire oportet vrinas nebuloſas, eas quæ albas habent nebulas, quæ coctionis notæ existunt, quoniam igitur cocta medicatur. Hæc Galenus, si igitur, totum tempus quo crudus est morbus, est principium, atque finitur co-

I
Exerci. 23K
I. acut. 21L
44.

ctionis

ctiōnis manifestæ notis. Plus aliquid (vt probauimus) continet hoc principium vetustissimi Hippocratis, nē pē ascensum. Quā quartā acceptionē si grauisissimi viri (præceptoresq; nostros licet appellare) affecuti essent, & qui nobiscum hodie medicinam faciunt, proximorum saluti, melius à Manardo ad nos, post centū fere annorum spatium (vt existimamus) cōsultum fuisset, in quibus purgationes intrepidæ iussæ apparent. *Sed nos periculum ex aliis faciamus, nobis quod ex usu sit, quibus resipiscere adhuc licet, dum tempus est.*

Manardus rursus scribit. Ex quibus verbis, & nomē (minorā di videlicet) & rem ipsam videntur sumpsisse recentiores.

Profectò secorditer, nam Manardi, recentiorumq; minoratiua medicamēta multum distant à Galeni mēte, vt nuper ostendimus, hic enim cocta purgat, neque vnquā aliter Hippocratis, Galeniq; discipulus id præstat, nisi turgeat materia, duplex hæc est aphorismi interpretatio, quidquid redolentes barbariem dicant.

Manardus præterea. Id autem quod Galenus interdum faciendū dicit, temporibus nostris crebrius, imò ferè semper faciendum est. Si quidem nostro hoc seculo corpora humana longè magis, quam tēporibus Hippocratis repleta morbos incurrunt.

Multi viri docti, atq; in litteris humanioribus raræ eruditionis, mediciq; nonnulli oppositum astruunt, quibus omisis. Nam Christiana religio à gula nos arcet. Huic Manardi placito (semper enim auctor suo honore est afficiendus) satisfacit, nec solum respondet, verum euidenter aduersarium concludit præallegatus Michael Villanouanus, per hæc verba, aureis characteribus scribēda. *M Nec ob nostri seculi voracitatem purgationem commendare, satis conuenit cum Galeno, qui ob eam ipsam causam, diuitibus consulit mitti sanguinem, libro vndecimo methodi, quia plures ex luxu, & ciborum intemperantia succos congeßerunt.*

M
In exposi-
tione ad
22. apho.
lib. 1.

geserunt. Proprium enim missionis sanguinis est succorum in discretâ multitudinem minuere, cum pharmaca secretos potius attrabant, quos in cruditatibus post voracitates non inuenias. Hæc magnus Galeni discipulus, valentissimè in contrarium retorquens. Quæ ememoria nūquā excidât, ex illis siquidem Erasistratei conuincuntur, atq; cruditatum fautores, deteguntur.

Manardus vltimus, diximus enlm, Galenum nos opere docuisse, non semper etiam, non materia turgente, ante purgationem esse expectandam coctionem. Vicariam quoq; facere expurgationem venæ sectionis.

Imprimis Galeno falsum Manardus imponit. Secundò illa testimonia de iis, qui adhuc intra sanitatis latitudinem continentur, sunt intelligenda, non vero de actu, & cum periculo ægrotantibus, super quæ multi è neotericis. *Duplicem esse venæ sectionem affirmât. Vtilem, & necessariam, est vtilis sanguinis missio, quæq; omitti potest, & expurgatione suppleri, de qua ibi loquitur, at vero necessaria venæ sectio non omitti, nec in scoporum præsentia ab expurgatione supplementum accipere potest. Sed O & per noctem iubenda, neque differenda est vnquam.*

Manardus ait, Hippocrates in vulneribus, in epidemiis, & fracturis plerūq; purgatione vtitur, absq; vlla coctionis mentione.

Si in vulneribus, & vlceribus, ob reuulsionem iussit Hippocrates, id nos non negamus, fit enim in principio, ac proinde sine coctione, sicuti ob deriuationem, in incremento, sed neq; Manardus loca adducit, quia nusquam apparent. In fracturis certum est, bonum senem proposuisse, Galenum vero illum correxisse sic.

P Quibus Hippocrates succurrit purgatione, per medicamenta, nos per venæ sectionem, miramurq; , ipsum hac sola contentum non fuisse, cum hoc præsidium nouerit, atq; ad huiusmodi ca-

N
Mena &
alio multa.

O
Lib. de
Saug. mis.
6.12.

P
2. de fract.
Elioris. 32
com.

F sus

sus adhibuerit. Hæc admirabilis Galenus, quæ Ferrariensis omisit.

Manardus deinde ait. Eadem pericula (primum roboris dissolutio, secundum febrilis caloris augmentum tertium decubitus humorum ad membra principalia immitent in materia plus nimio aucta) quæ timentur in materia turgenti, nec probatione indigere, vires quippe ex immenso pondere labefactantur, calor febrilis cæteris paribus in materia maiori est maior, facillimèq; humores totum corpus opplentes principalia membra attingunt.

Hoc argumentum est Manardi Achilles, concludit verò auctorem, Charandinumq; discipulum, sequacesq;, & aliquot socios, in vrgentia non aliud auxilium, quam purgationem inuenientes, verum si ad curandū accersatur mediocriter instructus medicus methodo, indicationibusq;, qui recte venæ sectionis leges teneat, qui scarificationē, cucurbitas, clysteriaq; iubeat, atq; alia præsidia, res forsā melius cedet, sed mirādus Manardus, qui manifestè vitium qualitatis, cum quantitatis peccato commiscet, non advertens, *Q. In plenitudine ad vires, ob id putrescere humores, atq; malam qualitatem induere, quia nec vincuntur, nec concoquantur à facultate non potente illos elaborare.* Itaq; præcedit peccatum quantitatis, sequitur qualitatis, atq; hic duplex affectus reperitur in principio februm, vt in plurimum attamen deuorant camelum, & culicem fastidiunt. Sed ad institutum iterum. Probabimusq; inconuenientia inuēta à Galeno in turgentia humorum, nullo modo inueniri posse in vrgentia, aduersus Manardum Altomarū, supponendum tamen est prius, loqui nos hic de turgētia rigide sumpta, nuper enim probauimus, nec modò inficias imus, omnibus humoribus turgentiam largè cōuenire hoc sic statuto, atq; imprimis, *quantum ad roboris dissolutionem in vrgentia humorum.*

Q.
1. de feb.
diff. c. 6.

Manardus

Manardus frustra laborat, quia oppositum concludere licet. Quis enim medicus, vel innitiatus, non videat? in multitudine, hoc est, illius vrgentia, corpus imbecillum per aggrauationem, non per essentiã esse, atque euacuationibus adhibitis vegetius, robustiusq; reddi, atq; præcipuè, præcipua venæ sectione, sic enim

Galenus, iam aliorum citatus.
Leuata namq; , quæ nostrum corpus regit natura, exonerataq; ab ea, qua veluti sarcina premebatur, apertiusq; sic. Si S Nã q; si abũdãtia paulo superior viribus fuerit, vtiq; ex moderata euacuatione, adeò nullum accedit viribus incommodum, vt maximum comparetur commodum, quod eas premebat, sublato, hætenus Galen. Hoc sensus indicat in vrgentia, tam ægrotantis, quo ad actiones; motusq; voluntarios, quã medici in pulsibus. At vero in humorum turgentia, multo aliter mora temporis accidit, idque, quoniam turgẽtia accidit in T hominibus calidis, & siccis, Atq; huiusmodi hominibus, febre ardente, magnaq; in tẽperie affectis quib; virium robur inesse posse negat Galenus, & quales quales fuerint vires, summoperè ne corruant, prouidendum est, atq; hæc est citissimæ purgationis, & V eadẽ die propinandæ causa, secunda est caloris febrilis augmentum. Cui etiam, quæ dicta modo sunt conueniunt, In materia enim calida, & sicca octo caloris gradus inuenimus, quod non accidit in frigida. Sint exemplum Stuppa inflammata, & ignitum lignum, quamuis magis vrat lignum ignitum, quam Stuppa eumq; X facilius sit transitus in similia (nostro iudicio) perperam philosophatur Manardus, & vt ad medicinam reuertamur, relictis principiis, sequeretur, ob eãdem rationem, præcautionemq; augmenti, caloris febrilis, in omni, & qualibet febre putrida, statim vtendum expurgatione, probatur, quia in omni putrida (morbo procedente) augetur calor, quæ praxis quantumra-

R
 11. meth.
 c. 15.
 S
 10. meth.
 c. 10.

T
 10. meth.
 c. 5.

V
 4. aph. 10

X
 Axioma.

...

tioni dissonet pueri dicant, ad tertium, difficiliusque inconueniens accedere, est opus.

*Timet Galenus ex humoribus turgentibus, mobilissimisque in membra principalia decubitum, Manardus vult timetq; in humoribus crassis, motuiq; ineptis quibus Manardus pedes adicere cōsultat, inò, si medicamentū eos mouere posset natura, quæ vim patitur, coactèq; mouetur: etiam malam trāsmutationem, decubitumq; inopinatum facere, cogere-
tur. Quamvis enim iudicia per abcessus fiant, attamen omninò cruda materia accidunt. Et en triā inconuenientia expurgata, sed verè, Manardus, vt suam vrgentiam mordicus tueretur, hæc inconuenientia perperā commentus est. His addite, quod, nostro iudicio, inconuenientia à ualeno in turgentibus enumerata, excogitataq; collectiuè sumi debent, sicq; , vrgentiæ cōuenire nequeunt, quamvis fortassè aliquando vnum appareat, quæ omnia si simul sumpta rectè Manardus excogitasset, & illius sequaces hodie citra affectum ad auctores inspicerent, omnino oppositum esse verum inuenirent, atq; pericula ipsissima, quæ dimissa citissima, diligentissimaq; expurgatione in turgentibus accidunt, eadem proculdubio, admissa in vrgentibus importuna admodum expurgatione impendere. Nam primum virium videlicet robur (cuius contrarium accidit venæ sectione) Ex violenta expurgatione in vrgentia concidit; nam Galeni decreto, *Y Non oportet natura vim intempestiuè inferre, sed ei in tempore subvenire. Secundum, quod au-geatur calor expurgatione, quis nescit? nisi, qui non fuit Galeni discipulus, quando verò non apharmaco Manardi (vt supra dictum est) à frequenti surgendi labore. At vero tertium, decubitus nimirū metū quis neget? Nonne hoc ipsum comprobatur illud Auicennæ famosum? Multa mota nocent, quæ si non mouerentur non nocerent.**

*Y
Li. de vi-
cto, acn.*

*Famosum
princi piū
Auicennæ.*

rent.

rent. Sicque, hæc faba in Manardo cudenda.

Manardus adhuc ait. Huic (videlicet turgentia) possumus alia via occurrere, reprimendo videlicet motum, alterando calorem, & membra principalia corroborando.

Galenus nullum æquale præsidium in turgentibus inueniri potuit, quam eadem die purgare, à quo adiuti addidimus, Z aliquando etiã sanguinẽ mittendũ, in turgẽtibus.

Z
Exerc. 23

Inuenta remedia a Manardo imparis numeri sunt, imò, nulla videntur, non enim solum in turgentibus,

A Sed in omnibus aliis humoribus præternaturam indicatio prima, potissimãq; est, ablatio eorum. Sicque venerabilem alias senem Manardum, docere deceret, quibus mediis esset motus reprimendus, non vero sic ieiunẽ proponere. Moti enim humores sibi manum porrigi, expostulant, ianuamq; (veluti qui pulsat) sibi aperiri desiderant, non vero oppositum, occludi, retineriq;, vt Manardus innuit, sicque turpiter in primo labitur, & sine fundamento, aduersus totam artem. In secundo, circa calorem alterandum. Verum est, Aliquando Galenum, B relicta causæ indicatione, feбри aliquando occurrisse, quando non licet ruacuare. Verum in turgẽtibus licet euare, & vti vtroq; auxilio, & decet, quorsum ergo relicta via regia, semita coactæ curationis inquirenda? Sicq; hæc cogitatio nullius est momenti. Nam de tertio, scilicet de corroboratione membrorum principalium, quid æquale dici potest. Vulgariter loquitur hic Manardus (ignoscant eius manes) attingunt, fereq; intrinsecus lædunt membra principalia humores, forsità corroborantibus, astringentibusq; magis in illa impellentur.

A
Axiom.

B
10. meth.
c. 1.

Manardus insuper, occulta quædam, & pestilens malignitas, quæ affecti humores, nisi statim purgentur, cor, vel aliud principale membrum petentes vltimam afferent perniciem.

C
Naso. 2.
meth.

D
Exerc. 27

Ridere licet Manardum, & alios innumeros, quotidie hæc dicentes, neq; advertentes, quod hostis habet muros, & nos nuper. C *Strauimus innumeris tumidum Pithona saggitis.*

Hoc est, nuper D probauimus, primam veneni inuasionem esse in cor, atq; ex eo in membra principalia, sicq; ex illo, illisq; venæ sectione esse educendam, cuius oppositum efficere in principio expurgationem, nonnullis mediis probauimus in præcedentibus.

Manardus idem, sed nonne apud Galeni methodum legerunt? quotquot ex immoderata illa pestilentia incolumes euaserunt, multis per vomitum, omnibus per ventrem, corpus antea fuisse expurgatum, & exsiccatum.

E
57.

Sed nonne Manardus obseruauit (id enim nos testamur) in pestilentibus constitutionibus plurimos occumbere ex alui profluuiis? Nonne legit Manardus, quod in tertio statu pestilenti, libri tertii epidemiarum, Hippocrates testatum reliquit? E *Vnoq; verbo, qui longis morbis, vel acutis tenebantur, ventris vitio omnes præcipue mortui sunt, cunctos namq; sustulit venter.* Sed omittamus Manardum, nostros amicos alloquamur, commoneamusq; vt non raro fecimus verbis, typisq;. Cur hæc non vident Hippocratis? Quæ si vera sint, quam utilitatem expurgantia in febrium pestilentium curatione, initio præsertim afferre possunt? Sed videant Galenum in enarratione dicentem. *Et pestis quoq; longissima, quæ nostra ætate vulgata est (confirmat Hippocratis obseruationem) ex iis, quæ per aluum euacuantur, omnes propè peremit, quæ euacuabatur, erat colliquatio, quod quidem esse symptoma in perpetuum videtur febris, quam pestilentem priuatim vocitant, & alibi, F. Qualis in febribus pestilentibus contingit.* Hæc Galenus, vbiq; agens de pestilentibus morbis, atque si res testimoniis, & auctoritatibus esset agenda, proculdubio victo-

victoriam caneremus, quia pro vno sunt multa, atque ratione munita, vt in præ allegata exercitatione aliquid probatum iam est. Sicque in statu pestilenti miserrimo, quis in Hippocratis, Galeniq; lectione versatus (si aliqualis ei contigerit obseruatio) medicamēta purgantia porrigat statim?

Sed vnde infert Manardus, & sequaces conuincuntur, liberatos à peste illa, non antea euacuatione sanguinis leuatos? Cū exonerata prius natura, neq; aliter (vt demonstratum etiam) eæ euacuationes cōferre possint, & Nam quibus ritē, & largiter fluxit sanguis, ea de causa seruabantur maximè. Atque de foeminis idem testatur. Hi quibus tunc menses apparuerunt. Vnde, & omnes viri docti prius venas fecant, neque expurgandum in principio (nisi materia turgeat) consulunt.

Manardus ait (quod ad calcem opusculi seruare volui) mitiora, atque minus agitantia habemus, qualia siliquæ ægyptiæ interiora, vel ipsa siliqua virens adhuc condita, melacreum, quod manna vocamus.

Huius cassiæ fistulæ, Manardique amatores alloquamur, quorum vicem (Deus confcius est) dolemus erratis focii capitaliter in proximos, alii alios ballantium more in sequentes, atque in artem medicam delinquitis grauissimè. Primum, quoniã mittendi sanguinem præceps occasio euolat, quod auxilium vna luce bis, aut ter repetitum morbum jugulat, pro craftinata phlebotomia ægrotantem interficit. *At qui cum I occasio tempus multum non sit. Captanda accuratissimè est. Secundò materias quiescentes agitatis, vel motas nō euacuatis. 3. nocetis habentibus viscera debilia cassia*

R. fistula, ac vt magis recipiant, disponitis, quod, quã graue sit crimen in ardentibus (quæ plurimum inflā-matis visceribus admittūtur) in superiorib⁹ audiistis.

Dicitis

G
3. epid. 2.
36.

H
1. epid. 2.
28.

I
Hipp. lib.
epist.

K
Mesuens
c. de cassi.

In capite
proprio.

Dicitis cassiam fistulam solum lenire, huic placito obuiam iuit Ioannes Mesueus, illi facultates electiuas assignans, ac proinde debitas præparaciones, seu dispositiones, exigit, ut pote quæ à secunda regione attrahit, vnde proculdubio cassia fistula, & aliis solutiuis sine dispositione, & importunes iussis. Opportunissimo venæ sectionis tempore omissis, quæ duo *extremis morbis extrema remedia optima*, à vobis pessima facta sunt (præter quæ nihil aliud nos scire vulgus ait) si læsionem, vel præsidium sic attulistis, vos iudices cōstituimus. *Conscientia enim mille testes.*

SED ne dicatis, meum somnium esse, atque vsum cassiæ fistulæ in acutorum morborum principiis esse laudandum, legite quæ duo recentiores viri doctissimi circa illius vsum importunum annotant Cardanus inter cæleberrimos nostræ ætatis errores, hunc recēset sic. *L* Itaque valde peccant, qui cassiam, vel etiam emata præponunt sectioni, sed deterius valdè, qui alio vtuntur medicamento, Estq; apud illum titulus, quod quandoq; præponunt medicamentum sectioni venæ, atque reddit rationem. *Quoniam sectio venæ trahit, quod est de propinquo corde ad extremum, & lenitio quod est de propinquo hepatis, & melius est vt materia, quæ est iuxta cor, declinet ad hepar, quam è contra, igitur minutio præcedet, nec humores in venis superabundantes alio modo melius soluantur, quam venæ sectione, non igitur purgatione.* Ac *M* Doctor etiam maximus, Gabriel Fallopi⁹, qui in plurimis aliis morbis vsum cassiæ fistulæ perhorrescit. Testatur se vidisse tertianã simplicem, ex propinatione tali cassiæ fistulæ duplicem factam, cassia ipsa in bilem conuersa, Sed & fatetur, & sancit nimirum candidus, & pacificus vir. *Et quamuis ego in principio morborũ cruda existente materia, exhibeam aliquando cassiam, sciatis quod id facio, ne semper contendam cum aliis his medicis, & dis-*
crepare

L
Li. de ma
lo mededi
usu. c. 68.

M
Traët. de
medicam.
simp. pag.
73.

erepare ab ipsis videar in omnibus, at semper fugio, quantum possum vsum minorantium dum materia est cruda Hæc valentissimus vir, atq; vt iam réceptui canamus.

SI qui dixerint, nos non ita expertos, nec ita fidedignos nec audiendos sicuti Manardus, & alii extitere imo absq; arte ferè & experientia, alios verò doctos expertos, plurimosq; , atq; per innumeros anos hac praxi^e curationeq; vfos, neq; illa damna, erroresq; annotauisse.

Primum dicendum non personis, sed probationibus standum, non aliorum (vt iam diximus) sed nostris euētibus, neq; vero quod de regionibus frigidis, subiectisq; robustis potentibusq; solutiua optimè ferre, est aliquis momenti, cū crudis humoribus frigidis, & crassis, & quandoq; viscidis frequentius, quiq; difficiliter moueantur, scateant, & si in aliquibus œgrotātibus exhibenda essent medicamenta in principio, obtenuēs sequaces humores esset rationi consonū, sic enim sanciebat Hippocrates humores turgentes respiciens, nō igitur ob crassitudinem humorū, & temperamenti frigiditatem possunt concedi in principiis expurgationes, imo multo minus.

Sed an credendum doctissimis viris multos expurgationibus importunis passim mortuos videntibus, atq; in sæuitiem, acutiemq; morbi causam, non in prauā methodū rejicientibus accidisse, id quod de non dexteris quibusdam chirurgis ex Hippocrate Galenus refert. Hac verborū serie? *N Sed quod retulit Hippocrates in libro de fracturis, vbi agens de his, qui fracturas cum vulnere perperam ligant, atq; ob id ledunt, ait. Non enim deligationem causam esse existimant, sed aliud quoddam infortunium.*

IA M absoluta exercitatione in mentē subiit, proximis diebus à fide dignis doctoribus audiuisse, quos-

G

dam

N

I. acut.
60. 13.

dam medicos existimationis, & in medicina faciendâ veteranos in ea esse (si ita licet dicere) sententia, vt iudicent, pauperibus ægrotantibus magis differendâ phlebotomiâ, atq; eorundem acutas, magnasq; ægritudines ab expurgatione inchoant, ingenuè fatemur, causas, scoposq; (si qui sint) nos ignorare. Sed pugnantiâ, seu ænigma hoc soluat Appollo. Manardus, & alii tum demunt, tum procrastinant venæ sectionem diuitibus ob ingluuiem, & illico purgationem imperant. Amici, sociiq; nostri demunt, procrastinantq; phlebotomiâ pauperibus (causam nescimus) & purgationem statim jubent. Inopes, jeiunantesq; vacui, vt pleni, fatiatiq; tractandi sunt? *Discordia semper in scitiam arguit.* Cumq; in diuitibus quidem statim expurgatione vtantur, alii vero in pauperibus, sciscitari licet, in mediocri rei, fortisq; hominibus quid faciendum? noua enim isthæc indicatio erit. Sed relinquamus illos, donec ipsi secum conueniant circa causam pauperum parce comedentium, carumq; per solventium (quantum nostræ tulerint vires) quæ consequimur, referamus, non sic Galeni tempore curabantur, qui citius, quam diuites conualescebant, qua veritate, & doctrina vix scimus in arte medica aliquam fuisse ita cælebrem. Nam dum admirabilis ille vir in ditissimis illis tractatibus, conferret diuites pauperibus similibus morbis correptos, in hæc verba ait. *O. Sanè accidit, vt in eiusmodi morbis diuites potius, quam pauperes perperam curentur, &c.* Vbi causas refert, moxq; *Ac inter mitia quidem sanguinis missionem maior eorum pars propter mollitiem non admittit, tamen si magis quam pauperes redundantia sanguinis affectibus sint obnoxii, quibus sic structis, vltimus pergit, additq;.* Itaq; *accidit, vt in illo ipso tempore phlegmone diuitibus incipiat, quo iam pauperibus morbus per ductus est ad finem. Quippe misso in propositis febribus inter initia sanguine, non pauperibus, modo*

verum

O.
R1. meth.
c. 15.

verum etiam diuitem seruis, plurimis quidem quinto, aliquibus septimo crisis cōtigit nemini serius. Hactenus Galen⁹ illis omnino oppositus, & vtinā non inuisus. Intra cuius monumenta omnia necessaria repperiri possunt, à quærētibus tamen, & vigilantibus.

Quumq; , vt pulcherrimus ille vir semper vniuersalia exemplis illustret dicēs sic , *quandoquidem in exemplis exercitari quidvis discētes maximè expedit, neq; enim satisfaciūt ad exactā cognitionem vniuersales methodi.* ¶ Illas duas scripsit hystorias, curationemq; adolescētium duorū, quorum alter continenti sine putredine, alter cum putredine feбри citabat, quas, & oportet, & licet per otiū totas legere. Quod nostris vsibus vtile fuerit, breuissimè videamus, attendamusq; eadem venæ scissione in vtroq; vsum Galenum, atq; re benè in specta (vt in ipso omnia conueniant, cōsonentq;) in libero illo homine ob cruditatem venæ sectionem distulit, atq; ob cōsultationem habitā dum sic scribit inferius. *Visum nobis est huius auxilii considerationem, in aliud tempus remittere, simul vt certius sciremus, cuius generis esset febris, simul necessario propter eam, quæ præcesserat cōsultationis tarditatem.* Hactenus ille, qui omnibus indicationibus præcedentibus ad rē accedens. *Aufero itaq; (ait) ab homine, eò vsq; de industria sanguinem. quoad animo linqueretur, jugulata est febris, rufusq; concitatus tunc, ad alterum vero idem vir accedens, inquit. Is cum toto die multum laborasset, deinde lautus paucula comediſet (attēdite) Cæpit nocte febricitare. & c.* Inferiusq; sic docet. *Ita quoq; vena huic protinus incissa, vsque ad animi defectum euacuauimus.* Hactenus Galenus similia remedia adhibens ex artis regulis, methodisq; , credendumq; est ad posteritatis doctrinam id factum fuisse, liberumq; seruo æquasse.

Exempla, methodusq; satis superq; erāt, sed agēda

res ratione medica, atq; præsentibus scopis ad expurgationem secundum socios, amicosq; doctores, super est, sit etiam ad phlebotomiã, vt supra iam dictum est, quibus statutis, & in necessitate phlebotomiæ pauperis, & serui, statim in pauperibus iubenda est phlebotomia, nã in his, potius quã in diuitibus ob scopos opere est venæ sectio exequenda. Et vt ad exposcentẽ accedamus scopum in pauperibus, & seruis maiori ex parte infectior est sanguinea massa, ob alimenta, ob prauum in illis ordinem, ærumnas, intempestiuas exercitationes, & reliqua, in quibus tempus absumendũ non est, patent enim, quo in casu statim auferendũ è venis indicatio suggerit, in promptu est ratio, quoniam naturæ gratiam recipere non potest, vnde si tãtis per differas, in venenũ conuersus, cor impetet, præsentaneèq; enecabit, quæ quis medicus negare poterit? Amabo, videamus liberos, diuitesq; quibus ex opposito hæc omnia adsunt, sicq; reliquum est, & necessario tenendum, ob postulantem affectum pauperibus, seruisq; vehementibus ægritudinibus correptis, quantumq; agitur ex causis morbos committentibus, maiorẽ esse indicationem venæ sectionis, quam in ipsis diuitibus, nam in iis crudi sunt in primis venis humores, in secunda corporis regione semicorrupti continentur, atq; vtriq; tum procraftinant, tum commensurant venæ sectionem, dicente Galeno, *Et semiputridorum concoctio*, vt dictum iã est, quia portio aliqua ad benignum reduci potest. Vnde in iis, potius quam pauperibus præstolanda est indicata phlebotomia.

At vero scopo permittente inspecto, citius opẽ ferre debemus pauperibus, quam diuitibus, nam quantũcumq; sit in seruis pauperibusq; viriũ robur (si possit virium robur appellari) breuissimè, præceps, nisi cap-
tetur

tetur, abibit occasio, diximus si virium robur sit appellandum cum corruptione. Non enim levis extat apud Galenum scrupulus (à quo neminem recte expeditum adhuc audiui nec legimus) tali verborum serie exaratus. *Si vero cum humorum corruptione, vel defectu vires validæ fuerint, &c.* ¶ Quomodo enim si virum robur resurgit ex bona humorum temperie, quando non modo in temperies illis in est, sed etiã corruptio, virium robur difficillime servabitur, docuit qui potuit, & reliqua omnia Galenus, *quem si non asequamur, potius ruditatem nostram damnare, quam veritatem ipsam obscurare tenemur.* Virium igitur robori, qualicumq; in corruptione & in pauperibus, habituiq; corporis illorum, servorumq; summè tandem, & magis, ac magis quam in diuitibus prospiciendum, quod nullo modo melius, quam opportune misso sanguine præstare possumus.

Q
1. aph.
17. com.

Neque vero in rebus ita feriis locum habere subterfugia assolent, & imprimis, si cruditates, & debiles vires aliquis objiciat. Illum redarguet ita utilis, sicut obuius apud Galenum locus. ¶ *Vbi ergo multa euacuatione est opus, verum vires sunt imbecilliores, in his euacuationem partiri expedit, uti nimirum, & me fecisse vidistis in iis, quibus crudiorum inerat humorum copia. Nam pauculo sanguine detracto, protinus melicratum exhibeo probe coctum, cum incidentium medicaminum quopiam veluti hysopo, origano, & interim etiam nepita, aut pulegio, aut certe eum melicrato, oximel, aut oxglycy, ac sic rursus sanguinem minuo, &c.* Hactenus Galen. ex quo si occurrant pauperes cruditatibus laborantes, etiam in principiis nulla habita expurgationis mentione phlebotomo utitur.

R
Li. de sag.
miss. c. 12

Quod si quis dixerit ita debiles esse pauperes, servosq; , ut potius deplorati sint existimandi, & ut tales

relinquendi. Huic dicendū, negare sensum, & id quod quotidie sæpissimè omnes videmus, præterquā quod in periculosissimis periclitandum, atque absq; Hippocrate, ad id non parum nostra religio nos vrget.

A T vero si aliquis ob maximam, prædictamq; corruptionem ad expurgationem se recipiat, ex suppositis in purgantes ob vrgentiam, & ob alios scopos sine præparatione, conuincitur. Sed perpendamus, quæ ingeniosissimus Galenus in humorum corruptione cum virium debilitate scripta reliquit, atq; non à quolibet medico præstanda. S Porro in iis continentibus febribus quæ ex stipatione meatuum accenduntur, quoniam valida plerumq; virtus est citra periculum vacuatio adhibetur, in aliis vero morbis maxime est periculosa, veluti si forte incidit in corruptela humorum, de qua tempestiuum est mentionem facere, quo omnes mittendi sanguinis indicationes in hoc libro decidamus. Ergo quod corruptura est id alienum à natura est, quod tale est, id se auferendum dicitur, si igitur cū viribus imbecillis corruptela incidit, utiq; quod affectus est remedium, id cum virtutis custodia pugnat, si quidem affectus vacuandum esse præcipit idq; vel vena in scissa (suis videlicet tēporibus) vel purgatione (opportuno tēpore) harum autem neutram ferent imbecillæ vires. Quoniam igitur in omnibus eiusmodi repugnantis incerta succurrendi ratio est, aliàs insanabilis omnino affectus relinquetur, aliàs spatium, & agrè, idq; si magnum nactus sit medicum sanari poterit. Oportet nāq; vbi indicationes ita sibi aduersantur, & paulatim quod vitiosum est euacuare, & paulatim inuicem quod salubre est pro eo reponere, vocant medici eiusmodi vitiosi succi græce epicrasin. Hactenus Galenus nulli necessitati deficiens.

Sed amore Dei & proximi audiant, quid in primis venis miseri serui, vel pauperis superfluū inueniunt, quorum ori nondū adhibita est buccella, quando agula iā attracta est. Sed, & si copiosum alimentum accidat, & quoti-

quotidie oppiparè edant, ob laborè, exercitiap; statim
venæ crudū à ventriculo rapiunt, neq; remanet in illo,
venis ve Mesenterii, cōsonat hoc rationi? sin minus ce
lebris est apud Galenū locus, vbi sic. *T* Nā si quis laborib⁹
& operibus se se ad lassitudinē vsq; affligat, poterit uitem largè, tū
in tempestiuè exercitationes subeat, hoc est aut acibo aut vbi tar
dius concoquantur cibi, antequā probe sit in sanguinem versum
nutrimentum, hic tum partim bilem, propter ærumnas acceruet,
partim in coctos, & crudos humores ex potu, & in tempestiuis exer
citationibus, sunt autem morbi bi multo grauissimi, in quibus vtri
usq; magna colligitur copia. Hæc Galenus veluti describēs
pauperiū, feruorū, deniq; exercitatisimorū ex causis,
affectus in venis quidem, in quibus sanè præmittēda,
non vero post ponenda venæ sectio.

T
1. epid. 2.
in hystor.
Sileni. 19

Deniq; durissimā (ne nocentissimā dicamus) praxim
existimamus illorū, qui nulla præcunte phlebotomia
properāt statim, ad expurgationē, nam tametsi fuerint
aliqui, qui in principio, crudaq; materia purgādū scri
plerint, plenis venis, & sine vlla venæ sectione nullū vi
rum tectè remedium instituentē fecisse vidimus, nec
vnquam facturū credimus, hāc insequens cogitationē
acutus, & Doctissimus Vallesius Cobarruianus (quē
multi nō sūt affecuti) scribebat. *V* Illud āte omnia præfabor
(ne quis putet me sanguis missioni maledicere) vt illas innumeras
missiones sanguinis, quæ ad quindecim, aut viginti procedunt, nū
quam facio, ita nullum ferè esse morbum, cuius curationē amissio
ne sanguinis non inchoem, quia ea non præmissa vix vlli remedio
locus est. Plenum enim corpus, neq; aliis euacuationibus præbet
vias fluxiles, neq; medicamentis vllis præstat com meatum, refri
geratum densatur, calfactum inflāmat. Nulli curatione est
opportunum, vacuandum ergo (attendite huius enim cō
ceptus gratia non omnino hic adducitur locus) corpus
eatenus, vt curationem reliquam sine noxa sustineat, non autem
eatenus

V
4. meth.
pag. 422.

eatenus, ut facultas in posterum non sufficiat, aut corpus incommemoratas ante novas incurrat, Misso verò intra modum sanguine, quam totius possit. atq; si res postulet iuxta dictas antea distinctiones adhibita purgatione, cōcoctio reliquorum. Haecenus sapientissimus vir pro sua opinione.

X
A. citato
pag. 383

X Qui idē insignissimus vir antea in sectam (quā nos modo (corrigere exoptamus) scribens, hæc nunquam obliuioni mādanda reliquit. Sed redeamus ad illos, quorum gratia huc diuertimus, expurgatores inquam, quibus nihil aliud in mentem subit, quam vitiosa è corpore pellere, quasi manu ageretur, neq; obstaret quippiam, non contenti sua illa minoratiua, nunquā dimittenda expurgatione, quam in ipso limine curationis perpetuo moliuntur omni morbi tempore, quin & singulis diebus, si vellet egrotus parere, singulis diebus, nulla concoctionis, neque alterius præparationis ratione habita. Nimirū hi omniā quæ de, cōcoctione philosophati sunt veteres censent meras nugas, tantum expectant, quæ ex ventre exeunt, eaq; quo sunt deteriora, eo melius cum agro actum putant, cum interim plurimum corpora colliquant. hi certe ferendi non sunt. Haecenus Vallesius, vniuersalibus igitur methodis noctu, diuq; inuigilandū, cōtra quam multi huius tēporis medici, qui multis curationi h^o inhiāt, neq; vnquā de methodo agentes videas, sed practicis semper barbaris, & nō barbaris indulgētes, in quos sic profundissimus Doctor Mena inuehebatur.

Y
Li. de rat
permiscē
di vsitas
ta med.
c. 8. ad
finem.

Y Quo circa in ea semper fui sentētia, omnes scilicet methodos curatorias, quas practicas appellat vulgus medicorum, esse igne vrendas in extinguibili, hæc ille ob suas plures rationes, & nimirum, quoniam particularia in vniuersalibus continētur, citra quorum exactam cognitionem in numeros quotidie visendo egros, nullus proficiet.

L A V S D E O, optimo maximo Dei paræq; Virgini Mariæ; & Diuis Doctoribus Hieronymo, & Bernardo, & omnibus sanctis.

Do. Ioan. de Luna Depa. 74